

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 33.

Onsdagen den 24 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 innevarande maj.

§ 2.

Anställdes gemensam omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 175 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning oförändrad, må besluta, att 35 § civila avlöningsreglementet skall från och med den 1 juli 1939 erhålla den lydelse, som i propositionen nr 223 angives, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och de i ämnet väckta motionerna II: 393 och II: 403, med giltighet från och med den 1 juli 1939 godkänna den lydelse av 35 § civila avlöningsreglementet, som framgår av den vid statsutskottets utlåtande nr 147 fogade bilagan.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 49 Ja och 148 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 76 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 49 Ja och 148 Nej, sammanräkningen visade ..... 125 Ja och 202 Nej.

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 32 och 33, andra lagutskottets utlåtanden nr 31 och 32 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 71—74.

§ 4.

Föredrogos bevillningsutskottets betänkande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 33.

Amerikas Förenta Stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande inkomst- och andra skatter, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av väckta motioner om sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 210 i första kammaren av herr *von Heland m. fl.* och nr 308 i andra kammaren av herr *Werner i Höjen m. fl.*, hade hemställts,

»att riksdagen måtte besluta, att gällande tulltaxa i nedan angiven del erhåller följande ändrade lydelse:

Statistiskt nr 1754 och 1755.

Tulltaxenr 982. Traktorer och lokomobiler samt ång- och motorvä-

tar; ävensom för tillverkning av traktorer av-

sedda delar och tillbehör ..... 100 kr. 10: —».

Tull för
100 kg
kronor

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 210 av herr von Heland m. fl. och II: 308 av herr Werner i Höjen m. fl., om sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör, icke måtte för- anleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Heiding, Hammarlund* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 210 av herr von Heland m. fl. och II: 308 av herr Werner i Höjen m. fl., om sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör, besluta införande i tulltaxan efter tulltaxenr 982 av en anmärkning av nedan angiven lydelse:

Anm. Till detta nummer hänföres även för tillverkning av traktorer avsedda gummiringar.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Vid bevillningsutskottets betänkande har jag jämte ett par andra medlemmar av utskottet fogat en reservation. Vi ha icke kunnat dela bevillningsutskottets majoritets uppfattning, då vi anse, att den föreslagna tullsänkningen för delar till traktorer mycket väl skulle kunna genomföras separat.

Det är ju så, att jordbrukarna under de senaste åren strävat efter att all- mer rationalisera driften. Införandet av traktordrivning för vissa redskap är en av de åtgärder som hjälpt jordbrukarna att förbilliga driften. Här ha i denna kammare förut behandlats motioner, där det påvisats, hurusom jord- brukarna nödgats betala fordonsskatt för automobiler, som man ändrat om och som så gott som enbart använts i jordbruksdrift, och hurusom man får betala bensinskatt för dessa fordon, vilket naturligtvis gör, att dessa drivmedel bliva onödigt kostsamma. Om man tillmötesgår framställningen i den motion som här framlämnats, skulle man kunna åstadkomma, om icke några avsevärda, så dock ganska betydande besparingar, när det gäller inköp av traktorer och trak- torringar.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

Det måste vara en oformlighet, att dessa ringar skola vara belagda med en tull som uppgår till ungefär 35 procent av värdet. De myndigheter som hörts i denna fråga ha också påvisat — jag tror att de till och med använt det ord jag nyss nämnde — att detta innebär en oformlighet. Sedan ha de emellertid hängt upp sig på att det skulle vara svårigheter att skilja mellan dessa traktoringar och vanliga lastbilingar och att en sänkning av tullsatsen på de förra skulle medföra så stora olägenheter, att man knappast kunde våga sig på det. Utskottet har också framhållit, att det anser, att det här egentligen icke är riktigt bra som det är, men man har icke velat draga ut konsekvenserna därav utan stannat vid att avstyrka motionen.

Jag skall icke närmare utveckla, vad denna separata tullsänkning kan betyda för jordbrukets del. Jag vill endast poängtera, att jag anser det vara mycket viktigt, att i våra dagar de möjligheter beredas jordbrukarna, som kunna förefinnas, att förbilliga driften och bidra till att få produktionskostnaderna så låga som möjligt. Statsmakterna ha ju välvilligt nog sett till, att det vidtagits sådana stödåtgärder, att priserna å jordbruksprodukter kunnat hållas uppe på en viss nivå. Men icke mindre viktigt är det, att åtgärder vidtagas som möjliggöra för jordbrukarna att framställa så billiga produkter som möjligt.

Då jag icke anser, att det i detta fall bör möta någon svårighet att genomföra den tullsänkning som motionärerna här ha påyrkat och då jag icke heller har något skäl att tro, att den nu upptagna tillverkningen av traktoringar inom landet skall vara helt beroende av denna tull, så ger detta mig anledning, herr talman, att yrka bifall till den av herrar Heiding, Hammarlund och mig vid detta utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Dunker, *Hammarlund*, *Andersson* i Södergård, *Johansson* i Mysinge, *Andersson* i Vigelsbo, *Olsson* i Kulenbergstorp och *Johansson* i Tväråselet.

Herr **Werner** i Höjen: Herr talman! I ett flertal motioner har jag under såväl innevarande som föregående riksdag försökt fästa kammarens uppmärksamhet på nödvändigheten av vissa ändringar i den lagstiftning som berör motorerna och deras användning, särskilt inom jordbruket. Det måste ju anses vara alldeles ostridigt, att jordbruket för genomförande av den nödvändiga rationaliseringen måste i allt större utsträckning taga motorkraften till användning. Det är även alldeles klart, att den på området gällande lagstiftningen måste anpassas efter dessa förhållanden, så att möjlighet beredes jordbruket att utan tyngande och onödiga kostnader tillgodogöra sig motorkraftens fördelar.

Den motion som nu föreligger till riksdagens behandling i dag är, kan jag säga, en följdmotion till dem som jag tidigare väckt i dessa frågor. Det är att beklaga, att riksdagen på grund av vissa omständigheter icke velat giva sin anslutning till motionerna, men jag är alldeles övertygad om att de frågor som här berörts ha fallit ett gott stycke framåt och de komma åter till prövning vid nästa års riksdag samt då leda till en gynnsammare utgång. Här är det nu fråga om sänkning av tullen på reservdelar till traktorer. Det framgår tydligt, att de nu gällande tullsatserna för dessa delar äro både onödigt och man kan säga orimligt höga, enkannerligen den för ringarna. I fråga om traktoringtullen finner man av utskottsutlåtandet, att utskottet självt i sin motivering förebringat praktiskt taget alla skäl som tala för en sänkning

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

av denna. När emellertid en av våra inhemska fabriker börjat tillverkning av de gummidäck, som här avses, har man icke velat vara med om ett bifall till motionen utan i stället avstyrkt densamma.

Jag kan icke finna, att de skäl som utskottet förebragt för detta avstyrkande på något sätt äro bärande, och jag kan icke heller finna, att man har förstått jordbrukets behov av att förbilliga dess material. Icke heller har man förebragt bevis för att den nya fabrikationen behöver det tullskydd som för närvarande finnes, och jag kan därför icke annat än förvåna mig över bevillningsutskottets negativa inställning.

Jag ber att få ansluta mig till det anförande som nyss hållits av herr Jonsson i Skedsbygd och till hans yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade, att bevillningsutskottet icke förstått jordbrukets behov. Jag vill bestrida riktigheten av detta yttrande, och jag vill också bestrida riktigheten av hans påstående, att detta framför allt vore en jordbruksfråga. Samma uppfattning gjorde herr Jonsson i Skedsbygd gällande. Det förhåller sig icke så. Det är närmast en fråga om en avvägning av två industriernas intressen. Det har icke under frågans behandling kunnat göras gällande, att detta är en fråga av verklig betydelse för jordbruket.

Herr Werner i Höjen inledde sitt anförande med ett påpekande av hur viktigt det är att göra allt vad man kan för att rationalisera jordbruksdriften, och den förste talaren i debatten, herr Jonsson i Skedsbygd, underströk också detsamma. Han framhöll, att det är minst lika angeläget att minska jordbrukets driftskostnader som att höja jordbruksprodukternas priser. Jag kan till fullo instämma med båda herrarna. Det finns ingen som helst meningsskiljaktighet mellan deras meningsfränder och bevillningsutskottets majoritet i detta avseende. Alla äro ense om att detta är en viktig synpunkt. Men den har icke mycket att göra med det här föreliggande fallet. Om motionen skulle bifallas, skulle det otvivelaktigt medföra en lättnad för den svenska traktorindustrien, närmare bestämt för en viss fabrik, men därmed är icke sagt, att det skulle medföra någon prissänkning för traktorer. Den frågan är beroende av åtskilliga andra förhållanden.

Att bevillningsutskottet sympatiserat med dessa motioner, det framgår därav, att när denna fråga först var föremål för behandling inom bevillningsutskottet den avdelning som behandlade densamma enhälligt var med på att tillstyrka bifall till motionen. Man grundade detta tillstyrkande på de hörda ämbetsverkens uttalande, som i sin tur byggde på en uppgift från Kooperativa förbundet, att i Sverige för närvarande icke existerade någon tillverkning av traktoringar. Sedan kom till utskottets kännedom, att denna uppgift var felaktig. En framställning hade gjorts från en fabrik som tillverkar sådana ringar, och ett förnyat yttrande från den ämbetsman, som inom kommerskollegium handlägger dessa frågor, föranledde utskottet att taga frågan under nytt övervägande, och därvid kom man till den uppfattningen, att som läget nu är bör man icke omedelbart företaga någon tullsänkning.

Därmed är icke sagt, att denna fråga är avgjord i den riktning som utskottet nu har föreslagit. Jag betraktar detta som ett uppskov, som skall bereda möjlighet att pröva, vilken tullsats som kan vara rimlig för dessa traktoringar. Enligt motionen skulle traktoringarna tulltaxeras efter en värdetull på 10 procent, men för bilringar utgår tullen för närvarande med 14 procent av värdet. Det kan icke vara rimligt, att man gör denna skillnad

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

i tulltaxeringen mellan dessa två ringtyper, utan här måste man se till, att det blir en enhetlig tulltaxering. Jag anser, att denna fråga bör prövas i sammanhang med en annan tidigare behandlad fråga, som herr Werner i Höjen syftade på och vilken också sammanhänger med strävandena att öka möjligheterna för jordbrukets rationalisering. Jag tror liksom herr Werner, att frågan kommer tillbaka till riksdagen ganska snart, kanske redan kommande år.

Jag ber, herr talman, att i frågans nuvarande läge få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Vid 1938 års riksdag förelåg i riksdagens båda kamrar en motion från folkpartiet, i vilken påyrkades en allmän sänkning av tullen på lantbruksmaskiner, vilken sänkning skulle åvägbringas på det sätt, att värdetullen skulle sänkas från nuvarande 15 till 5 procent. Denna motion avsåg praktiskt taget alla maskiner som komma till användning inom jordbruket. Den kunde emellertid icke tillvinna sig något intresse utanför folkpartiets krets. Den blev avstyrkt av bevillningsutskottet och avslogs också av riksdagen. Ett bifall till denna motion skulle ostridigt ha medfört en prissänkning på praktiskt taget alla slag av lantbruksmaskiner, en omständighet som klarligen framgick av det intensiva motstånd mot motionärens yrkande som kom till uttryck från fabrikanter och försäljare av redskap och maskiner.

Det förslag, som nu föreligger till behandling, är en ytterst liten detalj av hela detta stora problem. Det gäller i detta fall närmast tullen på ringar till traktorer. Det är alltså icke ens fråga om tullen på själva traktorerna, och det är, såsom framgår av handlingarna, ganska ovisst, vilken part som skulle komma att draga den största fördelen av tullsänkningen, fabrikanterna eller jordbrukarna. Reservanterna själva säga direkt ut, att åtgärden skulle dels hjälpa de inhemska fabrikanterna i konkurrensen med de utländska traktorerna och dels förbilliga priset för jordbruket. Men, som en föregående ärad talare sade, det kan vara tvelaktigt, vilken part som skulle komma att draga den största fördelen av denna tullsänkning.

Jag har begärt ordet, herr talman, för att med glädje notera det stora intresse som nu i år kommer till synes från bondeförbundsledamöterna här i kammaren för ett förbilligande av jordbruksmaskiner genom en tullsänkning. Jag hoppas, att detta intresse jämväl skall stå sig vid något tillfälle, då frågan kommer före i ett större sammanhang och då det verkligen är något att vinna på en tullsänkning.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Om man studerar det föreliggande utskottsutlåtandet, finner man, att den tullsänkning, som här motionsledes föreslagits, tillstyrkts av flera hörda sammanslutningar och myndigheter. Den har sålunda tillstyrkts av Kooperativa förbundet och av Sveriges maskinindustriförening. Den har även, såvitt jag kan finna, tillstyrkts av kommerskollegium och generaltullstyrelsen i ett första yttrande från dessa ämbetsverk. I ett senare avgivet yttrande har emellertid chefen för kommerskollegii industribyrå, kommerserådet Carlborg, anfört vissa skäl, som tala för att den ifrågasatta tullsänkningen icke borde komma till stånd. Dessa skäl inskränka sig, efter vad jag kan finna, till ett konstaterande av den kapitalinvestering på 50,000 kronor som en fabrik gjort för att kunna upptaga tillverkning av ifrågavarande gummiringar. Då det samtidigt upplysts, att den dag-

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

liga tillverkningen av dessa ringar uppgår till 30 å 50 stycken, förefaller det mig, som om man icke behövde taga alltför mycken hänsyn till en i förhållande till tillverkningskvantiteten så pass obetydlig kapitalinvestering som 50,000 kronor. Då jag därjämte funnit, att det varken i utskottsutlåtandet eller i den förda debatten angivits några handelspolitiska skäl som lägga hinder i vägen för denna tullsänkning, är jag, herr talman, beredd att förorda det förslag som framlagts i reservationen.

Jag har med detta velat deklarerat min ställning i frågan, och jag instämmer i det yrkande som förut gjorts om bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna och *Larsson* i Mörlanda.

Herr **Werner** i Höjen: Herr talman! Av det anförande, herr Anderson i Norrköping höll, kunde man få den uppfattningen, att bevillningsutskottet har haft att väga två olika intressen emot varandra, nämligen industriintresset och jordbruksintresset, och att det förra därvid kanske vägt något tyngre. Jag kan inte finna, att utskottet har kunnat förebringa något som helst skäl, som styrker den uppfattningen, att den nu igångsatta fabrikationen av gummiringar för traktorer skulle behöva skyddas genom så höga tullar, som för närvarande råda, och att man av denna anledning skulle behöva bibehålla detta tullskydd, som utan tvivel kommer att få betalas av jordbrukarna i deras egenkap av konsumenter av de ifrågavarande reservdelarna.

Med anledning av herr Anderssons i Rasjön anförande vill jag begagna tillfället att säga, att det för jordbruket är ett betydande intresse att erhålla ett förbilligande av för detsamma nödvändiga maskiner och redskap. Men å andra sidan kan det även vara ett intresse att kunna hålla i gång den betydande inhemska produktionen därav. Det är klart, att när man går att företaga en så pass genomgripande åtgärd som en sänkning överhuvud taget av en tull, man då måste taga hänsyn till de industrier, som sakna bärkraft och möjligheter att stå sig i konkurrensen med den utländska produktionen. Om emellertid en sådan tullsänkning icke kan genomföras, blir det en lika viktig uppgift för statsmakterna att tillse, att prisläget på jordbrukets produkter blir sådant, att jordbruket kan betala de för dess bedrivande nödvändiga redskapen och maskinerna.

Herr **Anderson** i Norrköping erhöi ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag måste säga, att det förvånar mig mycket, att herr Werner i Höjen, som jag skattar mycket högt, kan komma med en sådan fullständigt snedvriden framställning av mitt anförande, som han gjorde.

Han började med att säga, att man av vad jag sade kunde få den uppfattningen, att i detta fall ett jordbruksintresse och ett industriintresse stodo mot varandra och att i denna motsättning jordbruksintresset fått vika för industriintresset. Var och en som hörde mitt anförande vet, att jag sade, att här stå två industriintressen mot varandra, mellan vilka det gäller att företaga en avvägning. Det har alltså icke gällt jordbruket. Jag betonade särskilt, att hela utredningen har visat, att lösningen av denna fråga har mycket liten direkt inverkan för jordbrukets del. Jag måste således mycket bestämt vederlägga herr Werner i Höjen på denna punkt. Han har missuppfattat mig, och när han ytterligare i sitt anförande så starkt stryker under vad detta betyder för jordbruket, så återstår den saken ännu att bevisa. Vi äro fullständigt eniga om att allt vad som kan göras för att förbilliga jordbrukets drift bör göras.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

Vidare anförde:

Herr Lövgren: Herr talman! Jag har deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet, och jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att Kooperativa förbundet i sitt yttrande utgår ifrån att man kan vara med om denna sänkning, eftersom det inte föreligger någon svensk produktion av denna vara. Men Kooperativa förbundet uttalade sig i den riktningen, att om en dylik produktion skulle komma till stånd, så borde tullskyddet återinföras. Kommerskollegium har byggt sitt yttrande på samma förutsättning, alltså att det inte existerar någon produktion av dylika ringar inom landet.

När utskottet preliminärt fattade sitt beslut, utgick man från denna förutsättning. Sedan kom emellertid en upplysning om att en tillverkning av sådana gummiringar förekom inom landet. Jag anser, att man inte skall fatta beslut på grundval av oriktiga uppgifter, och i detta fall var en oriktig uppgift det viktigaste skälet för en sänkning av tullen. Jag vill vidare säga, att det är riktigt som herr Anderson i Norrköping gjorde gällande, att i detta fall föreligger en konflikt mellan tvenne industriintressen, nämligen gummiindustriens och traktorindustriens. Sveriges jordbrukare få sannolikt inte ett öre billigare traktorer, även om vi sänka denna tull. Som kammarens ledamöter finna på första sidan i utskottets betänkande, anföra motionärerna, att den nu gällande tullbelastningen på traktorringar, »som motsvarar omkring 35 procent av varuvärdet, vore synnerligen betungande för den svenska traktorindustrien, detta i all synnerhet som färdiga traktorer även med åsatta ringar tullbeskattas med endast 10 procent av värdet. Ett liknande förhållande rådde även beträffande en del andra traktordelar.» Det är alltså den omständigheten, att färdiga traktorer även med påsatta ringar dra en tull av allenast 10 procent av värdet, som blir bestämmande för prissättningen på traktorer här i landet. Detta är naturligtvis till nackdel för den svenska traktorindustrien, men om man nu sänker tullen på dessa ringar, påverkar det ingalunda saken till fördel för jordbruket. När jag intagit den ställning jag gjort till denna fråga, har det varit därför att det viktigaste skälet, som anförts för en tullsänkning, var oriktigt.

Jag vill i detta sammanhang erinra kammaren om hur vi gjorde vid ett annat tillfälle, när det var fråga om ett liknande ärende. Då påyrkades i en motion en sänkning av tullen på matsilverämnen. Man lämnade då den oriktiga uppgiften, att ingen tillverkning av dylika förekom inom landet. Under utskottsbehandlingen av frågan upptäckte vi, att denna uppgift var felaktig, och på denna grund avvisades motionen. Jag anser, att man bör förfara på samma sätt även denna gång. Jag tror uppriktigt sagt icke, att den svenska gummiindustrien med den konkurrens, som föreligger mellan Kooperativa förbundet och de andra företagen, utnyttjar det tullskydd på 35 procent, som föreligger för gummiringarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Från två av bevillningsutskottets förespråkare i debatten har det sagts, att här stå egentligen endast två olika industriintressen mot varandra. Jag lämnar därhän, huruvida detta påstående är riktigt och om man kan så lätt eliminera lantbruksintresset. Men även under förutsättning att herr Andersons i Norrköping och herr Lövgrens påstående är riktigt, skulle jag vilja göra gällande, att traktorindustrien re-

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

presenterar det större intresset i denna sak. Den är äldre och större och har i sin verksamhet investerat större kapital än de 50,000 kronor, som gummiindustrien nedlagt i denna tillverkning och som man nu åberopar såsom avgörande skäl för utskottet att icke biträda motionen. Om det sålunda är två intressen, som stå mot varandra, så är det det mindre intresset, som skyddas av bevillningsutskottets majoritet, och det större intresset, som representeras av traktorindustrien.

Herr Råstock: Herr talman! Jag har inte begärt ordet i avsikt att blanda mig i bevillningsutskottets ärenden utan endast för att lämna en upplysning.

Vi ha på statsutskottets bord liggande en proposition om stöd åt regummeringsverkstäder, som kommit i ett prekärt läge därför att skatten på gummiringar togs bort för något år sedan. Vid den utredning, som vi på fjärde afdelningen företogo i samband med behandlingen av denna proposition, har det kommit till vår kännedom, att denna regummeringsindustri, som bedrivs av mindre fabrikanter med en eller två, kanske i några fall flera anställda, har kommit i mycket stora svårigheter. Kungl. Maj:t föreslår därför, att denna industris utövare skola beredas ett tillfälligt stöd genom billiga lån, tills de hinna komma in i en ny verksamhet, som kan göra det möjligt för dem att fortsätta sin rörelse. I samband med denna utredning upplystes ytterligare, att innehavarna av dessa regummeringsverkstäder numera kommit underfund med att eftersom bilringar, både lastbilsringar och andra som äro litet förslitna, inte längre regummeras, utan att det i stället köps nya, det är ett mycket praktiskt sätt att regummera gamla bilringar, vilka sedan kunna användas i jordbrukets tjänst. Jag tror, att om denna nya idé vinner framgång, både lantbrukarna och regummeringsindustrien skola klara upp ett ganska viktigt problem.

På grund av detta sakförhållande och de upplysningar, som ha lämnats från bevillningsutskottets sida, kan jag inte finna annat än att det är riktigt att rösta med bevillningsutskottet i detta fall.

Herr *Pettersson* i Hällbacken instämde häruti.

Herr Andersson i Dunker: Herr talman! De gummiringar, herr Råstock talar om, äro inte alls sådana det här gäller. Här är det fråga om gummiringar till traktorer, vilka ha helt andra dimensioner och ett helt annat utseende än dem, som herr Råstock avsåg, nämligen gamla begagnade bilringar, som när de bli litet utslitna kunna regummeras och användas till s. k. vallvagnar, som nyttjas i jordbrukets tjänst. Det är inte alls dessa ringar, det här är fråga om.

I övrigt vill jag, herr talman, med anledning av att man har velat göra gällande, att detta endast var en avvägningsfråga mellan två olika industriföretag, säga, att det inte bara är detta utan även en jordbruksfråga. Det förhåller sig utan tvekan på det sättet, att om den svenska traktorindustrien får större möjligheter att göra sig gällande i konkurrensen med importerade traktorer, detta skulle göra det möjligt för denna industri att sälja sina traktorer billigare till jordbrukarna, och alltså blir denna angelägenhet även en jordbruksfråga.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Werner i Hultsfred: Herr talman! Den siste talaren ville göra gällande, att det här var fråga om ett annat slags ringar än de, som försatt regummeringsverkstäderna i ett tvångsläge. Det är emellertid vulkaniserat gummi såväl i traktorringar som i bilringar, och det blir alltså ungefär samma historia.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

Saken ligger till på det sättet, att tullen på vulkaniserat gummi uppgår till 120 kronor för 100 kg. Denna tull vill man nu sänka i ett undantagsfall. Ned-sättningen i tullen på ringar till bilar och traktorer kom till stånd såsom ett led i överenskommelsen om upprättandet här i landet av en sammansättningsindustri för Chevrolet- och Fordbilar. Syftet var som bekant att genom denna industri skapa nya arbetstillfällen i vårt land, och ett villkor härför var bland annat, att de fordonsdelar, i detta fall traktorringar, som infördes skulle beläggas med samma tull som de färdigimporterade fordonen, nämligen med 10, respektive 14 procent å inköpsvärdet medan tullen å ringar som infördes separat skulle förtullas efter den högre tullen.

Det är alldeles riktigt som statsutskottets ordförande säger, nämligen att man genom ett bifall till motionärernas förslag icke skapar några nya arbetstillfällen utan i stället ökar de svårigheter, som vi redan ha. Jag har från fackmannahåll fått en uppgift — huruvida den står sig överallt, tors jag icke säga — att en rings livslängd är densamma som traktorns. Då kan det icke, såsom också herr Lövgren framhöll, vara något särskilt jordbruksintresse att tullen på dessa ringar sänkes till 10 procent eller till samma tullsats, som gäller för färdiga vagnar. Att det kan vara fråga om ett industriintresse kan jag däremot förstå. Det är ju Munktells Mek. Verkstäders A. B., som gör traktorer här i landet, som för sina ringar får erlægga högre tull och som jag medger har ett intresse som borde rättas, och det kan ju icke gärna vara något jordbrukarintresse, att detta bolag får betala en lägre tullsats. Jag anser, herr talman, att kammaren gör klokt i att nu bifalla utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Givetvis måste motionärernas framställning ur jordbrukets synpunkt tillmätas en viss betydelse. Emellertid tror jag icke, att den har den stora betydelse, som man i motionen och nu här från motionärernas sida velat göra gällande.

Såsom här redan framhållits har användningen av större traktorer, vilka under de senare åren vunnit allt vidsträcktare spridning i vårt land, sin stora betydelse för en rationell jordbruksdrift. Det kan emellertid i det här sammanhanget vara lämpligt att erinra om, att de mindre köpstarka jordbrukarna i stor utsträckning använda s. k. epatraktorer eller gamla lastbilar, som ap-terats till dragare för jordbrukets behov. Dessa mindre jordbrukare skulle icke få någon glädje av en tullsänkning sådan som den här ifrågasatta, medan däremot de större jordbrukarna kunde vinna på att priserna på större traktorer genom den ifrågasatta tullsänkningen skulle kunna sättas ned något.

Jag skulle nu för min del tro, att herr Råstock har rätt när han säger, att då frågan om regummeringsindustrien kommer upp i vederbörande utskott, hela detta problem kan bli föremål för en granskning ur en vidare synvinkel och förslag därvid kunna framkomma, som kunna bli till större nytta än som står att vinna genom ett bifall till denna motion.

Jag vill tillägga att en massa lastbilar, som icke längre anses lämpliga för sitt ursprungliga ändamål, och personbilar, som icke längre äro tillräckligt moderna, i många fall på ett överraskande gott sätt kunna vara till nytta inom jordbruket. Det kunde, såsom också herr Råstock framhöll, vara skäl i att man i det här sammanhanget tänkte även på den saken.

Herr Andersson i Rasjön framförde också vissa synpunkter, som jag hoppas skola bli beaktade i den kommande utredningen. För att hjälpa jordbruket ur dess ekonomiska bekymmer behövs det att staten träder till, icke bara

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

i fråga om detaljer sådana som en tullsänkning på gummiringar till större traktorer utan även ifråga om den allmänna prissättningen på för jordbruket nödvändiga artiklar.

Jag ber, herr talman, att som frågan nu ligger till få sluta mitt anförande med att uttala den förhoppningen, att den av mig sist berörda frågan måtte tillvinna sig statsmakternas uppmärksamhet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Råstocks anförande. Jag delar de synpunkter, som han anlade på problemet, men jag skulle gärna vilja komplettera med ett par saker.

Herr Råstock talade om propositionen med förslag till stöd åt regumneringsindustrin, en industri, som ju på grund av borttagandet av skatten på gummiringar kommit i ett rätt besvärligt läge. Jag vill erinra om, att anledningen till att man tog bort skatten på gummiringar bland annat var att man ville ge jordbruket ett ordentligt handtag. Man torde också kunna säga, att detta kanske var en av de mest betydelsefulla insatser för jordbrukets rationalisering, som gjorts på åtskilliga år. Man var emellertid icke blind för att på grund av denna åtgärd en viss industri komme att bli lidande, nämligen regumneringsverkstäderna. Det ansågs emellertid, att denna nackdel av åtgärden i fråga var så pass liten i jämförelse med den stora fördelen därav för vårt jordbruk, att den måste tagas.

I propositionen angående regumneringsverkstäderna framhålles att i fortsättningen läget för de i denna näring hittills verksamma nog kommer att något förbättras, enär man sannolikt har att räkna med att åtskilliga av de vid dessa verkstäder anställda så småningom komma att flytta över till den expanderande gummiringningsindustrin, där de kunna få utkomst och försörjning. Regumneringsindustrin är en surrogatindustri, medan gummiringningsindustrin är en industri, som framställer helfabrikat. Om vi emellertid nu i ett ingalunda betydelselöst avseende skulle försvaga gummiringningsindustriens förtjänstmöjligheter genom att på en så här svag motivering reducera den tull, som det här är fråga om, gör man det naturligtvis svårare även för de nu inom regumneringsindustrin anställda att kunna komma över till gummiringningsindustrin. Jag har velat lämna denna lilla upplysning såsom komplement till herr Råstocks anförande.

Till slut vill jag bara säga, att man nog får vara tämligen försiktig när man i nu rådande, särdeles labila handelspolitiska läge går och ruckar på tullar, och detta vare sig det sker i den ena eller den andra riktningen. Detta får nog lov att ske från större utgångspunkter och på basis av ett mera omfattande och mera objektivt material än det som här föreligger.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Osberg**: Herr talman! Det är anmärkningsvärt i vilken oroväckande hög grad tullvänligheten tilltar i våra dagar. Den föreliggande frågan är i och för sig liten, men alla dessa detaljer av ena eller andra slaget kunna till slut bilda en stor fråga. Det spörsmål som beröres i den föreliggande motionen, nämligen nödvändigheten av att förbilliga jordbrukets maskiner och redskap kunna vi icke skjuta ifrån oss så där undan för undan. Hela spörsmålet måste så småningom tagas upp till prövning i ett större sammanhang. Det är för att ge uttryck åt denna min uppfattning och mitt intresse för frågan som jag nu tagit till orda.

Man talar här så mycket om att den och den industrien kommer att bli li-

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

dande på en tullsänkning. Jag har ingenting emot, att en industri har så pass stor marginal att röra sig med att den kan reda sig, men den nuvarande ordningen med oerhört höga distributionskostnader är någonting, som vi icke behöva ömma för. Jag har mången gång önskat, att vi hade en statistik, som kunde vara till nytta i ett fall som det föreliggande. Vi föra statistik över en massa saker, som icke ha den ringaste betydelse för vår ekonomi. Jag tror, att om vi hade en ordentlig statistik på hur stora produktionskostnaderna i ett visst fall äro och på vad det kostar att distribuera produkten till förbrukarna, så skulle vi bli förvånade. På sista tiden har ju priset på olika redskap vuxit i oroväckande grad. Jag kan som exempel nämna en sådan maskin som en bindare. Det är inte många år sedan man kunde köpa en bindare för en tusenlapp, men nu kostar den mellan 1,600 och 1,700 kronor. Om man gjorde klart för sig hur mycket mellanhänderna tjäna på en sådan här traktor, tror jag, att man med gott samvete kan gå med på den tullsänkning, som begäres i denna motion.

Detta är som sagt bara en detalj, men vi skola beakta alla detaljer. Hela detta spörsmål måste tagas upp till behandling i ett sammanhang. När vi i fjol hade att behandla frågan om tullsänkning på vissa varor, voro representanter för företagen uppkallade till bevillningsutskottet, där de fingo göra reda för sina vinstmarginaler, och hur snäva dessa voro enligt eget påstående. Det är helt naturligt, att fabrikanterna äro litet rädda för att säga hela sanningen, då de ju stå i intim kontakt med återförsäljarna, särskilt också som dessa eler trusterna lägga sig till med den ena fabriken efter den andra. Denna bubbla måste vi försöka borteliminera för att kunna få till stånd en radikal ändring på detta område, en ändring som jag för min del livligt hoppas på.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Närlinge: Herr talman! Jag blev ganska förvånad, när jag lyssnade till herr Petterssons i Hällbacken anförande. Han framhöll först, att man icke kunde säga annat än att det här gällde en jordbruksfråga, en fråga som emellertid enligt hans förmenande var av ringa betydelse, och att endast de större jordbrukarna, vilka ha behov av större traktorer, kunde vänta sig någon ekonomisk lättnad av den föreslagna tullsänkningen. Han gjorde vidare gällande, att småbrukarna, som i stor utsträckning skaffat sig s. k. epa-traktorer, icke skulle ha samma nytta som de förra av en tullsänkning. Var och en vet nu, att skatten på gummiringar borttagits, en åtgärd, som i och för sig varit ägnad att förbilliga driftskostnaderna för jordbrukarna, vilka ju i allt större och större utsträckning gått in för att använda vagnar med gummiringar.

De av herr Råstock påpekade svårigheterna för regummeringsindustrien ha ju, så vitt jag kan förstå, ingenting som helst att göra med en tullsänkning på de stora gummiringar, som användas för de tyngre traktorerna.

Det torde väl vara också herr Pettersson i Hällbacken bekant, att vi för några år sedan fingo till stånd en lånefond, som skulle möjliggöra för de mindre jordbrukarna att bilda föreningar för anskaffande av ändamålsenliga och moderna redskap just för jordbrukets rationalisering. Jag har själv haft tillfälle att i Uppsala läns hushållningssällskap konstatera, att även bland småbrukarna intresset för en sådan utveckling gått framåt. Man bildar bland småbrukarna maskinföreningar eller maskinskötarföreningar och köper in moderna traktorer till gemensamt bruk. Det hela har ju icke nått så långt ännu, men utvecklingen går raskt. Jag kan också omvittna, att de pengar, som ställts till Uppsala läns hushållningssällskaps förfogande för detta ändamål.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

icke räckt till. Vi hade kunnat få till stånd ännu flera maskinföreningar, om vi bara haft pengar. Jag kan därför icke finna den av herr Pettersson i Hällbacken uttalade uppfattningen vara riktig, utan saken ligger nog till på ett annat sätt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Till den siste ärade talaren skulle jag vilja säga, att han antingen missförstod mig eller också icke känner till, hur det förhåller sig med dessa s. k. epatraktorer och de större traktorerna. Herr Närlinge ville tydligen särskilt trycka på, att om småbrukarna sammanslöte sig kooperativt, skulle de kunna skaffa sig större traktorer och därmed också dra nytta av den här föreslagna tullsänkningen. Jag skulle också för min del vilja hoppas, att en sådan anordning skall visa sig möjlig, men för egen del tror jag dock, att erfarenheten är den, att en dylik anordning i mycket ringa utsträckning hittills kommit till tillämpning. Härtill kommer att i vårt vidsträckta land med dess vitt spridda brukningsdelar en dylik anordning skulle komma att stöta på betydande praktiska svårigheter. Vad jag framhöll var, herr talman: Bland de viktigare angelägenheterna för jordbruket är att få till stånd en generell sänkning av kostnaderna för de verktyg och maskiner, som oundgängligen behövas för jordbruksdriften. Därmed har jag inte förnekat, att den åtgärd beträffande en liten detalj, som motionärerna här föreslå, i viss mån skulle verka förbilligande även för småbrukarna, nämligen i de fall där man genom kollektivt bruk kan använda de större och dyrare traktorerna. Men i den mån man begagnar de billigare traktorerna, de s. k. epatraktorerna, och i den mån man i stället för järnringar använder gamla bilringar på sina arbetsåkdon — detta göra fler och fler jordbrukare, och jag tror, att denna användning kommer att ytterligare ökas — får man inte någon hjälp genom den här föreslagna åtgärden. Då blir det just fråga om vad som i annat sammanhang här omnämmts dels av statsutskottets ordförande och dels av herr Hagberg i Malmö, nämligen att jordbrukets omkostnader kunna förbilligas genom att gamla lastbilsringar — också personvagnsringar för all del — som lämna sig för arbetsåkdon i jordbruksdrift, efter regummering komma till användning inom jordbruket. Medverkar man till detta, vinner man mest, ty då åstadkommer man en fördel, som blir till väsentlig nytta för det stora flertalet jordbrukare.

Därmed har jag inte, herr talman, sagt annat än att jag anser, att denna fråga bör allsidigt prövas, men det bör ske i ett betydligt vidsträcktare sammanhang än i denna motion avses.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. sänkning av tullen å för tillverkning av traktorer avsedda delar och tillbehör. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckta motioner om beskattning av oförtjänt tomt- och fastighetsvärdestegring biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner angående rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket.

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag har tillsammans med några andra av utskottets ledamöter fogat en blank reservation till det föreliggande betänkandet, och jag vill nu tillåta mig att säga några ord om vad som för min del ligger bakom den antecknade reservationen — huruvida samtliga reservanter därvidlag ha samma uppfattning, vill jag inte uttala mig om.

Det som jag för min del närmast lägger in i denna reservation är egentligen icke något mera framträdande missnöje med den motivering, som utskottet har lämnat, utan snarare ett missnöje med den slutsats vartill utskottet har kommit, nämligen att förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t avstyrkes. Utskottet har ju i sin motivering i mycket väsentliga avseenden accepterat den förevarande motionens synpunkter och visat sig inse, att de nuvarande förhållandena i fråga om jordbrukets avskrivningsregler icke äro tillfredsställande. När utskottet säger detta i motiveringen, tycker man, att det naturliga hade varit, att betänkandet hade utmynnat i ett förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med påpekande att dessa missförhållanden böra avhjälpas.

Detta har emellertid inte blivit fallet, utan utskottet har tydligen tänkt sig, att denna motivering skulle kunna ha en viss verkan även utan någon skrivelse till Kungl. Maj:t. Dessa förhoppningar ha väl snarast grundats på det förhållandet, att en hel del utskottsledamöter, som deltagit i behandlingen i denna fråga, också äro ledamöter av de båda sittande skattekommittéerna. Man har väl hoppats, att dessa personer skulle föra med sig till skattekommittéerna — närmast då kommunalskatteberedningen — den uppfattning, vartill de kommit inom utskottet, och kunna bibringa även skattekommittéernas övriga ledamöter samma uppfattning. Om detta lyckas, kan jag ju inte uttala mig om, men jag har för min del ingen anledning att icke hoppas, att det skall bli bästa möjliga resultat även på denna väg.

Jag har, såsom kammarens ledamöter sett, avstått från att reservationsvis framställa något särskilt yrkande. Jag har i stället något utförligare motiverat min uppfattning i denna fråga i ett särskilt yttrande, som är knutet till betänkandet. Jag har ansett det lämpligare att förfara på detta sätt, ty om jag skulle ha stått såsom ensam reservant med ett särskilt yrkande, skulle detta yrkande givetvis ha blivit avslaget av kammaren, och sålunda knappast något positivt vara vunnet för frågans framtida behandling.

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

Utskotten äro, förefaller det mig, något för sparsamma i fråga om att i skrivelser till Kungl. Maj:t ge uttryck för sin uppfattning i olika frågor, som komma under deras behandling. Utskotten tyckas i mycket stor omfattning gå in för att i motiveringen till sina utlåtanden framhålla vad de önska, anse och tro, i förhoppning att detta under hand skall framföras till Kungl. Maj:t, i stället för att officiellt framlägga sina önskemål och åsikter för Kungl. Maj:t.

Jag skall nu tillåta mig att säga några ord om ett par saker, som särskilt behandlas i utskottsbetänkandet. Jag vill först påpeka, att utskottet nederst på sid. 5 framhåller, att utgifterna för byggnader och inventarier utgöra »en mycket betydande del av jordbrukets sammanlagda utgifter». Det är då givetvis av största betydelse, att dessa kostnader verkligen behandlas såsom utgifter och få avskrivas, om icke omedelbart så dock inom icke alltför avlägsen tid. Jag skall icke nämna några siffror, när det gäller den procent av ett lantbruks sammanlagda utgifter, som kostnaderna för byggnader och döda inventarier utgöra, men jag vill säga, att det rör sig om en ganska stor andel. Under en tid som den nuvarande, då jordbruket under trycket av stegrade lönekrav och krav på bättre bostäder undergår en forcerad rationalisering, äro givetvis dessa kostnader ännu mer betungande.

Vad angår värdeminskningen för byggnader, är det schablonmässiga avdraget av en procent av det taxerade jordbruksvärdet, vilket alltmer har blivit kutym på grund av skattedomstolarnas prejudikat, icke tilltalande. Det bör nog för jordbrukets del införas samma förfarande, som tillämpas för företag inom andra produktionsgrenar, nämligen individuell beräkning för varje särskild byggnad. Ett sådant förfarande förorsakar visserligen rätt mycket mera besvär, men det skapar också betydligt större rättvisa. Jag tror alltså, att enda sättet att åstadkomma rättvisa på detta område är, att det sker ett individuellt bedömande av byggnad efter byggnad, likaväl när det gäller jordbruksföretag som företag inom andra produktionsgrenar.

Det schablonmässiga förfarande, som förekommit beträffande jordbrukets byggnader, beror nog till en viss del på det uttryckssätt, som använts i anvisningarna till den paragraf i kommunalskattelagen, som handlar om avdrag från inkomsten av jordbruksfastighet. Det står där, att man skall taga hänsyn till den tid »en byggnad av ifrågavarande art anses kunna utnyttjas för sitt ändamål», alltså inte till den tid varje individuell byggnad kan anses räcka. Hur länge en byggnad varar beror nämligen inte enbart på dess art — om det är fråga om ett kostall eller häststall, ett magasin eller en bostad för arbetarpersonalen — utan många andra förhållanden spela också in, exempelvis byggnadens ålder, dess läge — en träbyggnad kan ha mycket olika hållbarhet på grund av läget — och vidare naturligtvis i allra högsta grad det mer eller mindre omsorgsfulla sätt, varpå byggnaden underhålles. Det kan ju hända, att en ägare underhåller en byggnad mycket dåligt. Då bör man inte alltid hävda den uppfattningen, att det är ett olämpligt tillvägagångssätt, men att det är hans ensak, ty han får ju själv stå riskerna, ty det kan ligga fullt affärsmässiga beräkningar bakom ett dåligt underhåll. Vederbörande anser kanske, att byggnaden i fråga icke är lämplig för sitt ändamål och att den snarast möjligt bör bli ersatt med en ny, varför han räknar med att sluta använda densamma om t. ex. fem år och skaffa en annan, som är lämpligare. Därför bör det vara så ordnat i fråga om avdragsrätten, att han har möjlighet att på denna tid avskriva vad som återstår oavskrivet av byggnadsvärdet.

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

Jag skulle vidare vilja fästa uppmärksamheten vid ett uttalande på sid. 6 i betänkandet. Det heter där: »Intill dess den nu arbetande kommunalskatteberedningen tagit ställning till frågan om den kommunala beskattningens ordnande finner utskottet det icke vara lämpligt att på sätt motionärerna föreslagit vidtaga sådana ändringar i gällande bestämmelser, som allenast skulle kunna komma att erhålla giltighet under en kortare tid.» Detta uttalande kan kanske i och för sig anses riktigt. Men om man tänker på att i samband med den stora omläggningen av statsskatten i föl frågan om avskrivningsbestämmelser för rörelseföretag bröts ut ur kommunalskattelagen och gjordes till föremål för särskild behandling och särskilt beslut, kan man inte tycka annat än att det är orättvist, att jordbruket skall sättas i en särställning och inte kunna få den förmånen, att frågan om dess avskrivningsbestämmelser behandlas för sig.

Slutligen skulle jag vilja fästa uppmärksamheten vid ett uttalande nederst på sid. 6 i betänkandet, där det heter: »Vid en sådan lösning av frågan finner utskottet det vara nödvändigt, att garantier skapas för en tillfredsställande kontroll liknande den vid rörelse antingen genom bestämmelser om bokföringsskyldighet för jordbruket eller ock på annat betryggande sätt.» Det kan givetvis tänkas, att man lämnar en preferens beträffande avdragsrätt åt de jordbrukare, som påtaga sig bokföringsskyldighet — det kan ju hända, att kommunalskatteberedningen kommer att gå den vägen. Jag har emellertid tillåtit mig att i det särskilda yttrande, som jag fogat till betänkandet, påpeka, att man även kan tänka sig andra utvägar, varigenom man inte skulle behöva göra denna skillnad mellan jordbrukare, som föra böcker, och jordbrukare, som icke föra böcker eller endast föra böcker av viss angiven art. Man kan kanske tycka, att det schematiska förfarande, som jag där framkastat såsom ett förslag, inte ger tillräckliga kontrollmöjligheter, när det gäller jordbrukarnas utgifter för olika ändamål. Jag vill då påminna om, att det nuvarande förfarandet, därvid utgifterna upptagas i klumpsummor i jordbruksbilagan, inte ger större möjligheter till kontroll. Dessa klumpsummor kunna endast kontrolleras genom att beskattningsnämnderna fordra in detaljuppgifter, för den händelse de skulle tvivla på riktigheten av någon post. Så kan emellertid ske, även om man har ett sådant sammandraget inventariekonto, som jag ifrågasatt, och skulle vara tveksam om, huruvida någon av posterna på detta konto är riktig. Ett sådant förfarande, som jag har framkastat såsom en möjlighet, ger dock en bättre överblick över vederbörande lantbrukares döda inventarier än det nuvarande förfarandet med spridda uppgifter i jordbruksbilagan. Jag tror också, att man på detta sätt kan få fram uppgifter, som kunna anses vara ungefär lika mycket värda som de uppgifter, vilka man erhåller, ifall man ålägger vederbörande fullständig bokföringsskyldighet såsom villkor för förbättrad avskrivnings- och avdragsrätt.

Till sist vill jag citera ett uttalande på sid. 7 i betänkandet. Det förefaller där, som om utskottet hyste vissa farhågor för att en utvidgad avskrivnings- och avdragsrätt skulle kunna inverka på skatteunderlaget i lantbrukskommunerna. Utskottet säger: »Då denna avskrivningsfråga äger nära samband med spörsmålet om den kommunala och statliga inkomstbeskattningen, anser utskottet frågan böra tagas under övervägande i samband med de nu pågående utredningarna på beskattningsområdet.» Jag är givetvis på det klara med, att det är kommunalskatteberedningen, som bör taga ställning till denna fråga, men jag har den uppfattningen, att detta inte behöver ha något inflytande på kommunalskatteberedningens ställningstagande till de andra spörs-

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

mål, som den har att behandla. Att avskrivningsreglerna för lantbruket bli rättvisare, behöver inte på något sätt äventyra skatteunderlaget i jordbrukskommunerna, ty detta är tillräckligt skyddat genom föreskriften om garantiskatt. Det kan ju inte här bli fråga om annat än ytterst minimal sänkning, inte av fastighetsskatten utan av den kommunala inkomstskatten för de lantbrukares vidkommande, vilka även under nuvarande för jordbruket så svåra förhållanden ett och annat år komma upp till en sådan inkomst att de betala kommunal inkomstskatt. Jag anser alltså, att man icke av denna anledning behöver vara betänksam mot att företaga en sådan ändring, som motionärerna här ha föreslagit.

Jag skall icke, herr talman, draga fram ytterligare förhållanden i detta sammanhang. Jag vill endast understryka, att jag skulle ha ansett det riktigtare, att en riksdagsskrivelse hade kommit till stånd i denna fråga, men att jag under förevarande förhållanden icke tror, att något kan vinnas med hänsyn till frågans framtida behandling genom att framställa yrkande om en sådan riksdagsskrivelse.

Herr **Andersson** i Dunker: Herr talman! Även jag har fogat en blank reservation till detta utskottsutlåtande. Detta har inte skett därför att jag vill rikta någon anmärkning emot vad utskottet har sagt, utan närmast därför att jag vill understryka vissa av de uttalanden, som utskottet har gjort, och det är av denna anledning, som jag nu vill säga några ord.

Vad gäller jordbrukarnas rätt att vid deklaration göra avdrag för värdeminskning av byggnader, fylla bestämmelserna härom i kommunalskattelagens § 22 och anvisningarna till denna paragraf vad man kan anse för skäligt och lämpligt. Det heter i dessa anvisningar, att avdrag bör medgivas för sådan värdeminskning, som byggnaderna även med normalt underhåll och aktsam vård äro underkastade, och att detta bör bestämmas till viss procent av byggnadens värde, olika allt efter den tid en byggnad av ifrågavarande art anses kunna för sitt ändamål utnyttjas.

Som jag sade, anser jag, att dessa bestämmelser täcka vad som kan vara skäligt och rimligt. Men det är den praxis och den tillämpning av dessa bestämmelser, som utbildat sig, som man har anledning att rikta klander emot.

Det är nämligen så, att taxeringsmyndigheterna tillämpa ett generellt avdragsförfarande här. Man går med på, att avdrag får göras för en procent av jordbruksvärdet. Men jordbruksvärdet finnes icke alls talat om vare sig i författningen eller i anvisningarna. Jag vet icke, hur man kommit in på denna tillämpning av avdraget räknat efter jordbruksvärdet. Men den går, såvitt jag förstår, helt och hållet vid sidan av författningens bestämmelser. Och den generella avdragsregel, som man tillämpar, medför, att det blir mycket ojämnt och — jag vill säga — orättvisa avdrag. Det är ju så, som varje jordbrukare vet, att byggnadsbeståndet vid ett jordbruk kanske står i något förhållande till jordbruksvärdet, men det är dock på det sättet, att jordbruksfastigheter med samma jordbruksvärde kunna hava mycket olika byggnadsbestånd och byggnadsvärden. Det är ju beroende bland annat på hur driften är lagd. Om det är en intensiv drift med omfattande kreatursskötsel av olika slag, är det alltid betydligt mera byggnader. Om det åter är en mindre intensiv drift med huvudsakligen spannmålsproduktion och dylikt kan man reda sig med betydligt mindre byggnader.

I jordbruksvärdet ingår ju även värdet av skogsmarken. Skogsmarken kan ha betydligt större omfattning i ett fall än i ett annat, och därmed kan

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

skapas ett jordbruksvärde, som icke alls står i förhållande till byggnadsvärdet. På det sättet åstadkommas avdrag för värdeminskning å byggnader, vilka avdrag bli mycket orättvisa och mycket olika emellan olika jordbruk.

Här har ju också bevillningsutskottet anmärkt på detta förhållande och menat, att det inte är bra som det är, och att tillämpningen inte är i överensstämmelse med gällande författningar och bestämmelser.

Men hur skall man komma till rätta med detta förhållande? Det var herr Lundell litet inne på i sitt anförande. Han menade, att det kanske varit riktigare med en skrivelse i frågan. Men det är ju möjligt, att man också kan komma fram på den väg, som utskottet här slagit in på, då det i sitt utlåtande säger ifrån, att det icke är lämpligt och bra som det är. Det är just en passus i utskottets utlåtande, som jag vill särskilt understryka. Det står nämligen: »I likhet med vad 1938 års bevillningsutskott anförde i sitt förenämnda betänkande rörande avdrag för värdeminskning å byggnad av annan fastighets natur finner utskottet det vara av vikt, att nu ifrågavarande bestämmelser icke tillämpas på sådant sätt att med hänsyn till jordbruksbyggnadernas antagliga livslängd och ändamål rimliga värdeminskningsavdrag förvägras.»

Där har ju utskottet enligt mitt förmenande klart och tydligt sagt ifrån, att den praxis, som nu har blivit vanlig, icke är i överensstämmelse med vad som uppenbarligen synes vara avsikten med bestämmelserna i kommunalskattelagen i detta avseende.

Det är, herr talman, just för att understryka detta utskottets uttalande som jag har begärt ordet.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Endast några ord i anledning av de erinringar, som förekommit mot utskottets motivering.

Herr Lundell inledde sitt anförande med att påpeka, att han icke var särskilt missnöjd. Det förstod jag. Men under loppet av hans anförande, där han punkt för punkt behandlade vad utskottet skrivit, slog det mig: Hur skulle det varit just nu, om herr Lundell varit särskilt missnöjd? Jag tror icke riktigt, att vare sig herr Lundell eller motionärerna för övrigt ha anledning till något missnöje med vad utskottet här skrivit, ty det är ett faktiskt tillmötesgående av de synpunkter de framhållit i sina motioner.

Herr Lundell gör nu den anmärkningen, att utskottet är för sparsamt. Det är icke bara i detta ärende utan det har varit i flera ärenden som herr Lundell gjort samma anmärkning, att utskottet är för sparsamt med att vilja skriva till Kungl. Maj:t. Däremot skulle jag vilja göra gällande, att det är bättre att bära den anmärkningen än en anmärkning av det annars vanliga slaget. att utskotten vilja skriva för mycket till Kungl. Maj:t.

Man behöver icke heller i de föreliggande tingen — med hänsyn tagen till ämnets behandling vid fjolårets riksdag och med hänsyn tagen till att det sitter två kommittéer, som ha dessa spörsmål under övervägande — skriva till Kungl. Maj:t på nytt och be Kungl. Maj:t att giva dessa kommittéer i uppdrag att utreda de ting, som de redan ha under omprövning.

Nu säger herr Lundell, att vi kunde i fjol bryta ut frågan, diskutera den och sedan besluta om den för sig. Men, herr Lundell, det skedde i samband med en fullständig omläggning av det skattesystem, som vi ha i fråga om statsbeskattningen. Det är precis detsamma som utskottet nu uttalar, att den omläggning, som skall äga rum, skall komma att äga rum i samband med det

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

slutliga ståndpunktstagandet i kommunalskattefrågan, som väntas komma att ske under de närmaste åren.

Herr Lundell gör gällande — och det gör han också i sitt särskilda yttrande här — att det ej skulle spela någon roll för skatteunderlaget. Vad vet i dag vare sig jag, herr Lundell eller någon annan, som står utanför kommunalskatteberedningen, om garantiskattens öde? Det skulle ju vara möjligt, att kommunalskattekommittén komme med förslag, som förvånade oss på den punkten. Det är just med hänsyn därtill, som bevillningsutskottet i denna fråga — där ju bevillningsutskottet uttalat att man om möjligt skulle försöka att ställa jordbruket och avdragen för dess inventarier i samma läge som när det gällde rörelse — uttalat sig som det gjort. Det är med hänsyn till att vi ingenting veta om den slutliga väg, på vilken vi skola lösa kommunalskattefrågan, som utskottet gjort det uttalande, som återfinnes på sidan 6 och som herr Lundell återgav.

Jag skulle i det sammanhanget också vilja säga, att när det gäller avskrivning på byggnader har ju utskottet givit motionärerna rätt. Det har till yttermera visso ansett sig böra återupprepa — det skulle jag vilja säga i anledning av vad herr Andersson i Dunker framhöll — utskottets uttalande från i fjol, att det måste ses till, här liksom i fråga om annan fastighet, att nu ifrågavarande bestämmelser icke tillämpas på sådant sätt, att med hänsyn till jordbruksbyggnadernas antagliga livslängd och ändamål rimliga värdeminskningsskattavdrag förvägras. Det är ju ingenting annat som motionärerna åstundat på den punkten. När utskottet så starkt stryker under detta, förefaller det mig, som om det icke funnes någon anledning till missnöje.

Jag skulle i detta sammanhang liksom herr Andersson i Dunker ytterligare vilja understryka, att bevillningsutskottets uttalande från i fjol och bevillningsutskottets uttalande i år äro avsedda att läsas av skattemyndigheterna runtomkring i landet. Det skulle vara naturligt, att man toge hänsyn till detta uttalande, och det har varit bevillningsutskottets mening.

Jag ber, herr talman, med anförande av dessa synpunkter att få hemställa om bifall till vad utskottet föreslagit.

Herr *Sandberg* instämde häruti.

Herr *Liedberg*: Herr talman! Särskilt de sista orden i herr Olssons i Gävle anförande äro tacknämliga och värda att taga fasta på för oss motionärer. Det har inom utskottet i resonemang man och man emellan talats om, att detta utlåtande vore synnerligen välvilligt mot motionärerna och deras synpunkter. Det är mycket möjligt att så är. Jag vill på intet vis bestrida det utan naturligtvis hellre inkassera det. Men man må säga, att ingressen kunde möjligen ha utmynnats i något litet mera positivt än den gjort i utskottets kläm.

Så sade herr Olsson i Gävle inledningsvis, att utlåtandet innebar ett faktiskt tillmötesgående. Det kan vara mycket värdefullt att ha det uttalandet, icke minst med tanke på frågans framtida behandling!

Beträffande den *praxis*, som tillämpas av taxeringsnämnder och beskattningsmyndigheter överhuvud taget och som resonemanget i ganska stor utsträckning rört sig om, gäller ju frågan främst avskrivningsrätt för byggnader. Men den gäller ändå icke bara detta.

Herr Andersson i Dunker framförde sin tillfredsställelse med författningarnas formulering och menade, att om bara *tillämpningen* bleve riktigare så vore saken därmed avhjälpt. Men jag skulle ändå vilja taga upp den frågan till

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

något närmare granskning, huruvida det överhuvud taget är bara *detta* som det rör sig om. Utskottet refererar ju i början av sin motivering den skillnad, som i skatteförfattningarna fastställts mellan avdragsgilla driftskostnader, som avse reparation och underhåll, och icke-avdragsgilla kostnader, som gälla ny-, till- och ombyggnad av fastighet. Det är givet, att gränserna äro något flytande mellan dessa olika begrepp. Men utskottet, som uttalar sig *mot* en genomgripande reform på detta område, talar om, att man bryter mot en gällande princip. Det förstår jag så till vida, att har man en knäsatt princip avskaffar man den icke utan vidare. Men å andra sidan är det ej givet och säkert, att denna princip är oantastlig.

Sedan anför utskottet för sitt ställningstagande en motivering, som jag måste påtala något. Man säger, att kostnaderna för om- eller nybyggnad ofta uppgå till sådana belopp, att vederbörande ändå icke kunna utnyttja avdraget på grund av sin garantiskatt. Det är väl ändå litet egendomligt, att man förmenar, att om man i vissa fall icke kan utnyttja en viss given avdragsrätt, så är därmed ett skäl givet att icke ändra på bestående författningar. Det förefaller bra egendomligt, att de, som ha att i första hand bära garantierna för de nödiga skatteintäkterna, skola på grund av denna skyldighet så att säga straffas. D. v. s., man säger: »Ni har denna skyldighet. Den medför ofta att ni icke kan utnyttja ert skatteavdrag; alltså behöver ni icke detta skatteavdrag!»

Det är väl ändå så, att gränsdragningen mellan vad som böra vara avdragsgillt och icke avdragsgillt snarare borde läggas på *det* planet eller efter *de* skälen, huruvida om-, ny- eller tillbyggnaden innebär en ersättning av det gamla värdet eller om den innebär en fullständig *nyinvestering*. Jag skall försöka att ytterligare klargöra, vad jag menar. I närvarande stund är det så, att ett hus, aldrig så väl underhållet, har sin begränsade livslängd. Ett sådant hus, låt oss säga en arbetarbostad, har kommit till det stadiet, att det behöver ersättas. Det vore kanske ur många synpunkter, både med hänsyn till belägenheten — det ligger måhända i en sänka och borde läggas uppe på backen — och på grund av andra omständigheter mycket lämpligare att bygga ett helt nytt hus för att ersätta det gamla i stället för att bygga om och reparera det gamla. Men en sådan rationell och riktig utveckling hämmas ofta av rena skattehänsyn. Man kan reparera och lappa på det gamla huset i det oändliga och ha avdragsrätt; men så fort man ersätter detta redan befintliga värde, denna sedan lång tid gjorda investering i rörelsen med en ersättningsbyggnad, då är det ur skattesynpunkt avgörande, huruvida den ligger på samma plats och åtgärden kan rubriceras som reparation, eller om man tar steget fullt ut och gör det enda riktiga: bygger nytt.

Detta kan icke vara riktigt. Denna princip, som man slår vakt kring, borde granskas närmare. Man borde se till, huruvida den icke kunde erhålla ett annat uttryck, ett uttryck, som sade, att när det gäller ersättning av ett i och för sig redan befintligt, ehuru kanske på grund av ålderskröplighet relativt fiktivt värde, då är det avdragsgillt, och är det ren nyinvestering, som icke funnits på egendomen förut, då är det givet att det icke kan vara avdragsgillt.

Vad sedan beträffar rätten till avskrivning på driftsinventarier, så skall jag nu icke fördjupa mig närmare i detta. Men där anför ju utskottet framför allt, att den avdragsrätt, som finnes för andra näringar, grundar sig på den bokföringsskyldighet, som förefinnes och i sin tur skapar garantier för att skattemyndigheterna kunna ha nödig kontroll. Så säger man, att här, i fråga om jordbruket finnes ingen bokföringsskyldighet, och alltså kan jordbruket icke få denna avdragsrätt.

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

Det hade varit naturligare, förefaller det mig, om man uttalat, att det här gäller att antingen genomföra bokföringsskyldighet för dem, som vilja komma i åtnjutande av denna avdragsrätt, eller att skapa andra garantier. Herr Lundell har ju i sin reservation anfört ett exempel, efter vilket man kunde tänka sig, att dylika garantier kunde skapas.

Hur som helst förefaller även där motiveringen icke fullt hållbar. Gäller det bara att ålägga vederbörande, som vilja begagna sig av en viss avdragsrätt, kontroll och garantier, kan det allmänna lätt se till att skapa och genomföra detta. Och det är knappast något annat det gäller! Ty jag förmodar, att ingen i kammaren egentligen är beredd att gå in för en sådan grundsats — och utskottet har ju ingalunda givit vid handen, att utskottet har en sådan uppfattning — att just jordbruksnäringen skulle beskattas annorlunda eller enligt för näringen och dess utövare ogynnsammare grunder än andra näringar.

Herr talman! Jag har velat anföra dessa synpunkter på detta problem. Jag vill uttala den förhoppningen, att ovanpå detta efter utskottets egen uppfattning så välvilliga utlåtande också må i sinom tid följa sådan handling, att jordbruket i skattehänseende kommer i paritet med andra näringar. Mera begära icke jordbrukarna.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Endast några ord i anledning av herr Liedbergs yttrande.

Jag hänvisar till att utskottet icke ifrågasatt absolut bokföringsskyldighet. Vi ha sagt »bokföringsskyldighet eller ock på annat betryggande sätt». Det är precis detsamma som herr Lundell givit uttryck åt.

Vad beträffar det resonemang, som föres på sidan 5, gäller det herr Löfvanders motion och icke den motion, som herr Liedberg väckt. Vi ha nämligen i fråga om denna motion, där det gäller avskrivningar *en gång*, ansett oss kunna konstatera, att detta icke är till fördel för jordbruket; under det att vi däremot ha gått in på den linje i fråga om avskrivningar, som de andra motionerna tagit upp, d. v. s. de årliga avskrivningarna.

Det är som sagt om herr Löfvanders motion och icke om herr Liedbergs som jag yttrat mig.

Herr Lundell: Herr talman! Jag vill bara göra ett par repliker.

Vad först beträffar ett uttalande, som herr Andersson i Dunker gjorde, så tycker jag icke, att det var alldeles riktigt. Han menade, att man egentligen icke kunde med fog anmärka på formuleringen av 22 § kommunalskattelagen utan endast på det sätt, varpå paragrafen tillämpades. Som jag framhöll i mitt första anförande, förhåller det sig väl snarare så, att anvisningarna, som ju utgöra en del av lagtexten, icke äro tillfredsställande avfattade. Där återfinnes nämligen uttrycket »byggnad av ifrågavarande art», vilket uttryck givit upphov till den felaktiga praxis, som tillämpas på detta område. Lagtillämpningen har efter mitt förmenande icke varit tillfredsställande.

Sedan skulle jag bara vilja säga ett par ord med anledning av vad herr Olsson i Gävle yttrade. Han anmärkte på, att jag uttalat, att jag icke vore särskilt missnöjd med motiveringen men därefter på åtskilliga punkter gjort invändningar. Jag drog givetvis fram de punkter, som jag var missnöjd med, och icke de punkter, som jag ansåg vara godtagbara eller till och med bra. Jag har den uppfattningen, att skattemyndigheterna äro så pass svåra att hava att göra med, att man under inga förhål-

Ang. rätt att i deklaration av inkomst av fastighet avdraga viss nybyggnadskostnad samt om ändring av kommunalskattelagens avdrags- och avskrivningsbestämmelser med avseende å jordbruket. (Forts.)

landen bör smickra dem. Herr Olsson i Gävle menade, att det nog icke vore riktigt, som jag påstått, att skatteunderlaget i jordbrukskommunerna icke kunde komma i någon fara genom den ifrågasatta ändringen av bestämmelserna om avskrivningsrätten; det kunde ju hända, att kommunalskatteberedningen komme fram med förslag om en genomgripande omläggning, inefattande bland annat slopande av garantiskattesystemet. Skattedragarna äro ju icke vana vid, att det kommer några mera glädjande gåvor från skattemyndigheterna. Tages garantiskattesystemet bort, så lär det väl komma ett annat system i stället, som icke på något sätt är bättre och som lika omsorgsfullt slår vakt om kommunernas skatteunderlag, så jag tror icke kammaren har någon anledning att befara, att skatteunderlaget skulle bringas i någon fara genom en sådan omläggning, som jag föreslagit.

Till sist skulle jag vilja säga, att det schematiska och summariska förfarande, som jag i det särskilda yttrandet föreslagit beträffande döda inventarier såsom en ersättning för fullständig bokföringsskyldighet, naturligtvis också kan tillämpas i fråga om lantbrukets byggnader och därvid giva tillräckligt noggranna resultat och bereda skattemyndigheterna tillräckligt goda kontrollmöjligheter. Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr Liedberg: Herr talman! Till den ärade ledamot från Gävleborgs län, som nyss hade ordet, ber jag få säga, att jag känner mig fullständigt oförhindrad att uttala mig icke blott om synpunkter, som framförts i vår motion utan även om synpunkter, som framförts i herr Löfvanders motion.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner i fråga om besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen dels de likalydande motionerna nr 120 i första kammaren av herrar *Rahmn* och *Holmström* och nr 347 i andra kammaren av herrar *Lundqvist* och *Arneberg*, dels ock de likalydande motionerna nr 121 i första kammaren av herr *Ohlin* och nr 265 i andra kammaren av herr *Tengström*.

I motionerna I:120 och II:347 hade hemställts, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i kommunallagarna och eventuellt andra lagar och förordningar, att frågor om tillsättning av kommunala tjänster må kunna i större utsträckning än nu är fallet underkastas prövning i besvärsväg och därigenom i möjligaste mån garantier skapas för att vid sådana tjänsters tillsättning behörig hänsyn tages till förtjänst och skicklighet».

I motionerna I:121 och II:265 hade hemställts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om skapandet av ett kommunalt besvärsinstitut med enhetliga bestämmelser angående besvär över kommunala organs beslut om tillsättande av eller förordnande å kommunala tjänstebefattningar».

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Utskottet hemställde,

- 1) att motionerna I:120 och II:347; samt
  - 2) att motionerna I:121 och II:265
- icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Adolf Björkman, Herlitz, Karl Bodin, Arnemark* och *Nolin*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I:120 och II:347 samt I:121 och II:265 ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i kommunallagarna samt andra lagar och förordningar, att frågor om tillsättning av kommunala tjänster måtte kunna i större utsträckning än nu vore fallet underkastas prövning i besvärsväg och därigenom i möjligaste mån garantier skapas för att vid sådana tjänsters tillsättning behörig hänsyn toges till förtjänst och skicklighet.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Arnemark**: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, så finns det vid föreliggande utlåtande fogad en reservation, undertecknad av utskottets högermän. Vi reserverar oss för vår del icke kunnat undgå att finna, att det föreligger mycket starkt fog för att söka tillgodose det önskemål — som framförts i motionerna och som ytterligare strukits under i det yttrande, vilket avgivits till konstitutionsutskottet av Sveriges kommunaltjänstemannaförbund — att frågor om tillsättning av kommunala tjänster besvärsvägen skola kunna underkastas materiell omprövning, och att man genom en sådan prövning skall kunna skapa bättre garantier än vad för närvarande finnas för att vederbörlig hänsyn toges till de sökandes förtjänst och skicklighet.

Det förhåller sig ju för närvarande så, herr talman, att besvär visserligen kunna anföras av en förbigången sökande över tillsättningen av en kommunal tjänst, men prövningen inskränker sig i allmänhet till en ren laglighetsprövning, en formell prövning alltså. Någon meritprövning kan så gott som aldrig komma i fråga, till skillnad från vad som sker, då besvär anföres över en statlig tjänstetillsättning. Med andra ord: även om det — för att riktigt spetsa till saken — skulle hava inträffat, att den minst förtjänste och minst skicklige bland flera sökande blivit utsedd till innehavare av en tjänst, står utnämningen orubbligt fast, såvida det icke föreligger något formellt fel med avseende på själva utnämningsproceduren. Jag vill genast, för att icke bliva missförstådd, tillägga, att jag ingalunda vill hava sagt, att kommunala myndigheter i regel bruka utnämna den minst förtjänste och den minst skicklige. Det tror jag ingalunda är fallet, men å andra sidan inträffar det nog ibland, att man utnämner på det högst subjektiva resonemanget: »Vi ta den, vi vill ha.» Det är mänskligt och förklarligt, att man handlar på det viset, men då ligger det också nära till hands antaga, att den objektiva prövningen av de sökandes förtjänster och skicklighet skjutes åt sidan, samt att tjänstemäns rätt och kommuners välförstådda intressen kunna bliva lidande. Det är vid sådana tillfällen som ett besvärsinstitut har en uppgift att fylla och det icke bara ur tjänstemännens synpunkt utan enligt min uppfattning även ur det allmännas intresse.

Om man ser på saken i stort, så tror jag, att ingen vill bestrida riktigheten av själva grundsatsen, att förtjänst och skicklighet böra vara den grundnorm, efter vilken sysslor i det allmänna tjänst böra besättas, och att det bör skapas en möjlighet att kontrollera, denna regel i möjligaste mån följes. Genom

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

tillämpandet av denna grundregel, som ju har sin förankring i vår grundlag, beredes möjlighet för sökande att besvära sig över en utnämning inom vår statsförvaltning och att då goda skäl härför anföras, få utnämningen upphävd. Jag tror icke, att någon vill göra gällande, att regelns tillämpning skulle hava sänkt den allmänna duglighetsnivån hos statens befattningshavare.

För en kommun i vårt land, nämligen Stockholm, har riksdagen också redan varit med om att skapa en dylik kontrollmöjlighet genom inrättande av en besvärsnämnd, som, då besvär anföras, ingår i materiell prövning av utnämningsfrågor och som utrustats med befogenhet att i viss utsträckning korrigera kommunala utnämningar. Här har sålunda ett principiellt erkännande av behövligheten utav ett meritprovande kommunalt besvärsinstitut redan gjorts av statsmakterna. Denna besvärsnämnd i Stockholm har varit nyttig på de områden, den kom att omfatta, men tyvärr blev det icke så många områden, nämndens jurisdiktion kom att omfatta. Man undantog för det första all extra personal. Man kom vidare snart underfund med, att besvärsnämnden icke var behörig för stora områden av Stockholms kommunala förvaltning, nämligen de förvaltningsområden, där specialförfattningar gälla. Dessa förvaltningsområden blevo genom dessa specialförfattningar ställda utanför besvärsnämndens domvärjo. Detta gäller fattigvårdsförvaltningen, sjukvårdsförvaltningen och en hel del andra förvaltningsgrenar. Då denna besvärsnämnd infördes här i Stockholm, var man åtminstone på lekmannahåll och efter vad jag tror även bland tjänstemännen, allmänt på den uppfattningen, att frågan lösts på ett något så när tillfredsställande sätt för den stockholmska kommunalförvaltningen i dess helhet, men denna uppfattning visade sig, som jag redan framhållit, icke hålla streck. Stockholms exempel visade sig sålunda knappast riktigt efterföljansvärt för andra större kommuner. Den stora förvirring och oklarhet, som för närvarande råder på hithörande områden, anse vi reservanter starkt tala för att en utredning i saken snart bör komma till stånd.

Utskottsmajoritetens huvudskäl för avslag på förslaget om utredning är det intrång i den kommunala självbestämmningsrätten, som befaras skola uppkomma, ifall en lämplighetsprövning av besvär över kommunala tjänstetillsättningar tillåtes, och man reagerar alldeles särskilt emot att något statligt organ skulle få sig denna prövning anförtrodd. Häremot kan det erinras, att, om det rättskrav, som enligt mitt sätt att se åtminstone här otvivelaktigt föreligger, icke lämpligen kan tillgodoses på intern kommunal väg, så bör man ändå icke ställa sig absolut avvisande till tanken på att söka utreda saken. Det gives måhända möjligheter att lösa frågan utan att den kommunala självstyrelseprincipen behöver utsättas för några grundskott. Vill man bara saken, så torde det väl icke vara alldeles omöjligt att finna en acceptabel väg, om man bemödar sig om att söka en sådan.

Beträffande det område, där kommunerna kommit att mer eller mindre bliva verkställare av statliga uppgifter — merendels de gebit, för vilka specialförfattningar gälla — hysa vi reservanter den uppfattningen, att det är ganska orimligt att vifta bort hela frågan med en benhård hänvisning till att man i vått och torrt vill bevara den obegränsade kommunala friheten. Enligt min mening saknas det ingalunda skäl för att på det området en begränsning av den kommunala friheten kommer till stånd i viss omfattning.

Vid utskottets utlåtande äro fogade en del yttranden bland annat från de tre kommunalförbunden. I samtliga tre utlåtanden — utskottsmajoriteten hänvisar till dessa utlåtanden, och därför går jag in på dem en smula — uttalar farhågor för att en eventuell överinstans mestadels skulle komma att

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

bedöma och avgöra inkomna besvär efter pappersmeriter, och att detta skulle kunna medföra svårigheter för kommunerna att förvärva de verkliga förmågorna. Detta tal härleder sig med all säkerhet från överdrivna farhågor. Om saken ordnas praktiskt och förståndigt, så får säkerligen den utnämmande myndigheten tillfälle att försvara sig och klargöra de skäl, som varit vägläggande vid utnämningen. Dessa skäl komma säkerligen icke att bli va nonchalerade vid omprövningen. Jag tillåter mig förresten att i detta sammanhang ånyo upprepa vad jag tidigare sagt, nämligen att det knappast med fog kan göras gällande, att duglighetsnivån hos statens tjänstemän skulle hava undergått någon försämring därigenom, att möjlighet finnes för en klagande att på besvärsvägen ernå ett upphävande av en utnämning, sedan en omprövning skett efter förtjänst- och skicklighetsprincipen. De tre kommunalförbunden, vilka väl i detta sammanhang få betecknas såsom arbetsgivarparten, hava motsatt sig, att utredning kommer till stånd. Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, vilket väl med sina cirka 11,000 medlemmar får anses som representativt för den närmast berörda arbetstagarparten, har däremot livligt tillstyrkt utredningsförslaget. Från Svenska kommunalarbetsareförbundet har ingått en inlaga, i vilken förbundet har avstyrkt förslaget, bland annat därför att förbundet icke vill se någon inblandning i vad det kallar samarbetet mellan kommunerna och de kommunalanställdas fackorganisationer. I det sammanhanget vill jag nämna, att jag ställt mig litet undrande beträffande en uppgift i kommunalarbetsareförbundets inlaga. Kommunalarbetsareförbundet uppger, att förbundet inom sig skulle hava 10,000 *tjänstemän*. De sakkunniga, som i fjol avgåvo betänkande med förslag till förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän, angåvo i sitt betänkande medlemssiffran till 39,800, varav 2,675 angåvos vara kommunalanställda tjänstemän. Uppgiften uppgives i betänkandet emanera från kommunalarbetsareförbundet självt. Jag bara nämner detta som en parentes. Jag har kommit på saken genom de efterforskningar, som jag gjort för att bilda mig en uppfattning om vilkendera av de båda personalsammanslutningarna, som här yttrat sig, bör anses mest representativ beträffande uppfattningen i föreliggande fråga.

I diskussionen om ett kommunalt besvärsinstitut är det mycket vanligt, att det säges någonting i den här stilen: »det där är någonting, som gäller enbart eller så gott som uteslutande högre befattningshavare». Att det också gäller de lägre befattningshavarna skall jag bedja att få belysa med ett enda litet exempel, som är hämtat från Stockholm. I januari i fjol tillsattes en vaktmästare av första klass i 8. lönegruppen vid Söderby sjukhus. Till sysslan antogs en gårdskarll vid samma sjukhus, som haft ett förordnande på ungefär två år på sysslan i fråga. Dessförinnan hade han i några år varit gårdskarll. Sysslan söktes samtidigt av en vaktmästare av andra klass (i 6. lönegruppen) vid Sabbatsbergs sjukhus. Denne vaktmästare hade bakom sig en tjänstetid av 13 år som sjukhusvaktmästare. Till saken hör, att den 8. lönegruppen, alltså den till vilken befattningen vid Söderby hörde, enligt stadsfullmäktiges nyligen fattade beslut är att anse såsom en befordringsgrupp för äldre, väl meriterade vaktmästare i 6. lönegruppen. Den gårdskarll, som omedelbart fick ifrågavarande befattning i 8. lönegruppen, hade kortare sammanlagd anställningstid i Stockholms stads tjänst, som gårdskarll och t. f. vaktmästare, än medtävlaren hade såsom sjukhusvaktmästare. Den sistnämnde ansåg — enligt min uppfattning på mycket goda grunder — sin enskilda rätt kränkt. Han ansåg vidare, att beslutet vilade på orättvis grund. Han besvärade sig med anförande av den motiveringen hos medicinalstyrelsen. Han hörde nämligen icke till dem, som kunna vända sig till besvärsnämnden i Stockholm, ty

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

här gällde sjukhuslagen och följaktligen blev det medicinalstyrelsen, som blev forum för hans besvär. Han klagade fåfängt. Medicinalstyrelsen avlog besvären helt enkelt med den motiveringen, att klaganden icke visat, att utnämningen icke tillkommit i laga ordning. Fallet hörde alltså till dem, i vilka icke kan förekomma någon annan prövning än ren laglighetsprövning. Jag har mig bekant flera liknande fall. Jag tror, att det anförda visar i sin mån både att frågan angår även befattningshavare i de lägre lönegraderna och att det överhuvud taget finnes mycket goda skäl för riksdagen att gå med på reservanternas utredningsyrkande.

Huru denna fråga bör lösas, hava vi reservanter icke ansett oss böra lämna några bindande anvisningar om och icke heller om omfattningen av den ifrågasatta utredningen. Vi erkänna gärna, att det föreligger en mycket stor skillnad i detta avseende mellan exempelvis större städer och små landskommuner. Vi erkänna också, att frågan är synnerligen invecklad, och att en eventuell utredning därför bör hava relativt fria händer att söka sig fram till den ändamålsenligaste lösningen, men vi hava icke ansett oss kunna tillbakavisa det rättskrav, som bildar grundvalen för de väckta motionerna, och vi anse, som jag tidigare antytt, det vara högeligen önskvärt och behövt att genom en utredning bringa klarhet på detta område.

Med hänvisning till vad jag anført och till vad som anförts i reservationen och motionerna, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den reservation, som fogats till utlåtandet av herr Björkman med flera.

Herrar *Lundqvist* och *Kyöling* instämde häruti.

Herr Fast: Herr talman! Jag har en känsla av att kammaren önskar, att vi med hänsyn till föredragningslistan skola försöka undvika ett kvällsplenum. Jag tror, att så som denna fråga ligger till, tjänar det inte heller så värst mycket till med en mycket långt utdragen diskussion.

De synpunkter som framfördes av herr Arnemark ha vi dryftat i konstitutionsutskottet, och jag skulle också här kunna ge skäl emot det som herr Arnemark nu anført men skall avstå därifrån och bara säga, att ifrågavarande fall med dess obetydliga räckvidd icke motiverar de långt gående åtgärder som det är fråga om här, kanske de mest betydelsefulla och rent principiellt taget långtgående som den svenska riksdagen på ganska länge varit i tillfälle att pröva och fatta beslut om när det gäller kommunallagsändringar.

Jag fäster uppmärksamheten vid att i fråga om besvär över kommunala beslut gäller det inte något annat än att pröva den rent formella sidan av saken, däri ingående då givetvis även lagligheten. Nu vill man på ett speciellt område, vid tillsättning av tjänstebefattningar, införa ett besvärsinstitut — ett centralt besvärsinstitut, den saken är ju ganska klar — där man skall gå in på en realprövning. Jag frågar kammarledamöterna: Hur tro ni det skall bli möjligt att, sedan man har gått in på en realprövning i fråga om kommunala beslut på ett område, där man, så vitt jag kan förstå, icke kan påvisa några verkligt starka skäl för åtgärden, låta de stora ekonomiska frågorna stå utanför en sådan realprövning? Gå vi härvidlag in för denna realprövning kommer detta faktiskt att betyda, att kommunernas självbestämmanderätt blir en annan än den är idag. Jag vill framhålla, att under valrörelserna bruka alla partier tala om den kommunala självbestämmanderätten med sådan skärpa och sådan dallring i rösten, som om den vore något heligt. Men då få vi också i den svenska riksdagen vara litet försiktiga, så att vi inte genom ett beslut nästan upphäva den kommunala självbestämmanderätten.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Det är säkerligen inte en tillfällighet, att man kan konstatera den enhetlighet som utmärker remissvaren från dessa kommunala sammanslutningar, nämligen landstingsförbundet, stadsförbundet och landskommunernas förbund, som fullständigt enhälligt, med hänsyn till de konsekvenser, som därav skulle följa, gå emot dessa motioner. Om man nu skulle inrätta ett dylikt centralt besvärsinstitut få vi komma ihåg, att i regeringsrätten ligger alltså den formella prövningen, d. v. s. den som gäller kommunens lagliga befogenhet, om de i lag och föreskrifter givna formerna äro iakttagna, o. s. v. Skall jag då låta ärendet gå till *en* myndighet i fråga om den ena sorten av besvär men till en annan instans i fråga om en annan sort av besvär? Många gånger äro ju besvären så invälda i varandra, att det kanske inte går att skilja sakfrågan från formfrågan. Då blir jag tvungen att låta regeringsrätten fungera som det centrala prövningsorganet. Är det någon som skulle vara beredd att inta en sådan ståndpunkt som att vilja göra exempelvis regeringsrätten till prövningsinstitut också ur rent materiella synpunkter i kommunala frågor? Jag tror man hesiterar inför konsekvenserna därvidlag. Och detta är bara en av de svårigheter, man möter i fråga om detta centrala besvärsinstitut.

Sedan vill jag fästa uppmärksamheten vid att det egentligen aldrig kan bli frågan om annat än en prövning av pappers- och betygsmärker. Men hur är det i vårt kommunala liv? Är det inte många gånger så att i en kommun — jag tänker då på en liten eller medelstor kommun — vill man centralisera medelsförvaltningen. I stället för att ha det hela vilande bara på förtroendemän med eller utan ersättning, man vill inrätta en tjänst som omspannar ett helt område, det är en hel rad av skiftande uppgifter som lägges på dess innehavare. Oftast skapar man ju en sådan tjänst med hänsyn till att man har tillgång till den duktige och lämplige karlen. Jag förstår inte hur det skall vara möjligt för ett centralt besvärsinstitut att pröva medsökande kanske från andra håll och våga dem mot en sådan man, som inte har några betygsmärker alls. Man känner honom i kommunen såsom en ovanligt duktig och praktisk karl, som man använt inom kommunen för en rad skiftande uppgifter.

Jag vill vidare erinra om att kommunerna bedriva affärsverksamhet i full konkurrens med enskild företagsamhet; jag tänker därvidlag på exempelvis elektricitets- och gasverk, på kommunikationsföretag, etc. Nu vill man alltså, att de kommuner, som ha sådan verksamhet, inte skola få sköta den under likartade betingelser som det enskilda företaget, där det ju inte finns någon instans att klaga hos över tillsättningen av vederbörande tjänstemän. Det är självklart, att kommunerna skulle bli mycket handikapade på detta sätt. Nu vet jag, att herr Arnemark invänder, som han gjorde i utskottet: Ja, då kunna vi göra ett undantag för kommunerna i fråga om detta besvärsinstitut just vid tillsättandet av driftsingenjörer och vissa andra grupper av tjänstemän vid kommunala verk. Men vad blir det då egentligen kvar, och var gå gränserna i fråga om de kommunala tjänstemännens befogenheter och skyldigheter? Det är en rad av växlande förhållanden man i detta sammanhang måste ta hänsyn till. En tjänsteman, anställd vid drätselkontoret, kan t. ex. mycket väl ha med det elektriska inom kommunen att göra. Jag tror, att man tänkt alldeles för litet igenom, hur vi ha det organiserat ute i våra kommuner.

Det är emellertid alldeles självklart, att en ännu större och för tjänstemännen viktigare fråga än prövning vid tjänstetillsättning är prövning vid avskedande och bestraffning. Ty detta att man kan tvinga sig på en kommun som tjänsteman innebär ju intet betryggande, om kommunen sedermera kan få avskeda utan att klagan kan ske över avskedandet. Då har man bara att gå förbi den centrala prövningsnämnden och på det viset senare driva sin vilja igenom.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Jag tror, att den svenska riksdagen brukar veta så till vida vad den gör, att den är fullständig på det klara med att skall det finnas en prövningsinstans vid dessa tjänstetillsättningar, måste det också finnas en sådan instans för besvär över avskedande och bestraffning.

Hur ha vi det nu ställt i våra kommuner i fråga om tjänstemännen? Jo, vi ha tjänste- och avlöningsreglementen, som oftast äro resultatet av underhandlingar med vederbörande organisationer, med kommunalarbetarna och med tjänstemannaföreningarna. Dessa reglementen gälla tills de ersättas av nya kommunala sådana. Inrättandet av ett besvärsinstitut skulle fullständigt bryta sönder dessa tjänste- och avlöningsreglementen, och det är väl alldeles uteslutet att man kan tillåta. Sådana civilrättsliga tjänsteavtal mellan vederbörande parter skulle ju därigenom på en rad punkter komma att kränkas. Vidare vill jag erinra därom, att genom ett stadsfullmäktigebeslut eller på grund av ett tjänste- och avlöningsreglemente är ofta den styrelse eller nämnd, som har hand om utnämningen av tjänstemän av högre eller lägre grad, med hänsyn till pensionsbestämmelserna förhindrad anställa någon som fyllt mer än trettio eller trettiofem år. Och då skulle den här prövningsrätten inskränkas med hänsyn till denna åldersgräns, eller hur vill man ordna den saken?

Det går helt enkelt inte att jämställa den kommunala och den statliga verksamheten. Inga bärande bevis ha heller kunnat framläggas för att kommunerna illa handhaft sina uppgifter, när det gäller tjänstetillsättningar eller överhuvud taget reglerandet av förhållandet till tjänstemännen. Jag skall naturligtvis inte förneka, att det har kunnat ske misstag i fråga om utnämningar, men misstag komma att begås även om man får det allra bästa besvärsinstitut i världen, det komma vi inte ifrån. Men de misstag som skett äro dock inte av den storleksordning eller omfattning, att de motivera vidtagande av åtgärder som så småningom skulle uppluckra våra nuvarande bestämmelser om kommunernas rätt att besluta i sina enskilda angelägenheter.

När frågan var före angående Stockholm, och det förelåg en kunglig proposition, ansåg jag att man hade kunnat gå på bifall till propositionen. Jag omnämner detta för att man inte sedan skall komma och säga att jag ändrat mening. Men då fäster jag uppmärksamheten vid den deklARATION jag avgav i utskottet och som lydde ungefär så här. Förhållandena i Stockholms stad äro så säregna och olikartade i jämförelse med förhållandena ute i våra övriga kommuner och städer, att jag inte har någon anledning att ingå i prövning av vad man inom Stockholms stads myndigheter och bland dess kommunaltjänstemän var fullkomligt ense om. Det var således en reform som inskränkte sig till Stockholms stad och som man kan säga åtminstone till övervägande del genomfördes inom ramen för våra nuvarande kommunallagars principer. Den gången var det bara två reservanter som ansågo, att man i den begränsade omfattning det gällde och med hänsyn till de speciella förhållandena i Stockholms stad kunde ha bifallit förslaget, och det var herr Andersson i Igelboda och jag. Men alla de som nu stå som reservanter idag befunno sig då icke på den linjen, utan de varnade för den och sade, att detta kommer sannolikt att medföra konsekvenser även för andra delar av landet.

Och nu, herr talman, skall jag göra en bekännelse. Jag trodde inte, att beslutet skulle kunna medföra sådana konsekvenser, på grund av att Stockholmsförhållandena äro så säregna, att vi ute i landet inte bruka följa exemplet härifrån. Men med hänvisning till att det smittat av sig i så hög grad som det nu gjort, erkänner jag att jag den gången begick ett misstag och att konsekvenserna blevo av den beskaffenheten, att det varit klokt att även då förena sig med dem som gingo på avslag. Den reservation som då var av-

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

given av professor Reuterskiöld gick för övrigt oändligt mycket längre i fråga om fräna uttalanden gent emot innehållet i propositionen än utskottsmajoritetens utlåtande.

Jag tror att det inte föreligger skäl till att nu göra framställning till Kungl. Maj:t, en framställning som inte kan utmynna i något annat, därest man vill nå det syftemål som i de skilda motionerna här anges, än inrättandet av ett centralinstitut för ifrågavarande prövning, vilket på flera områden skulle medföra sådana konsekvenser, som inte jag — och jag tror inte heller kammaren — är beredd att taga. Därför, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tengström: Herr talman! Jag har begärt ordet dels för att jag är motionär i ärendet och dels för att ingen av folkpartiets representanter i konstitutionsutskottet från andra kammaren voro närvarande när frågan behandlades, varför jag inte kunnat få någon klarhet om vilken ställning man intagit på det hållet. Jag anser att jag bör gripa tillfället i flykten och avge en deklARATION, så att man inte kommer att missförstå den motion som avlämnats av herr Ohlin i första kammaren och av mig här i andra kammaren.

Jag är fullt överens med herr Fast, att man får vara mycket försiktig när det gäller att göra ett ingrepp på den kommunala självstyrelsen. Och jag är helt av hans uppfattning, att kommunerna måste i första hand vid tjänstetillsättningar se till kommunens nytta eller skada. Men detta kan inte hindra mig från att samtidigt understryka, att man på kommunalt tjänstemannahåll vid många tillfällen känner sig oviss om hur denna kommunens nytta eller skada beaktas vid tjänstetillsättningar och befordringar.

I den motion som herr Ohlin och jag avgivit, ha vi icke — och därför anser jag mig inte behöva gå in på den saken — talat om regeringsrätten, utan vi ha förordat en allmän diskussion om det sätt, på vilket man skulle kunna uppnå syftena med hela denna aktion, nämligen att gardera ett hänsynstagande till de kommunala tjänstemännens kvalitet vid tillsättningarna. Nu ser jag av det yttrande, som de kommunala tjänstemännen avgivit, i vilket jag för min del skulle vilja instämma, att man där inte så starkt understrukt kravet på en besvärsinstitution, utan att man eventuellt kan tänka sig en annan väg, nämligen att man genom den ökade förhandlingsrätten för kommunaltjänstemännen på ett kanske smidigare sätt än medelst ett besvärsinstitut skulle kunna reglera hithörande frågor. Man har t. o. m. uttryckt saken så: »Under sådana omständigheter torde alla skäl tala för att frågan om inrättande av kommunalt besvärsinstitut sammanföres med frågan om inrättande av särskild tjänstemannadomstol. Den av motionärerna påyrkade utredningen synes därför lämpligen böra utföras av de sakkunniga, som kunna bliva utsedda för utredning angående tjänstemannadomstol.»

Jag har i anledning av detta uttalande i dag framställt en s. k. enkel fråga till regeringen, om det finns utsikt att regeringen till nästa års riksdag lägger ett förslag på riksdagens bord om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän. Då man ännu inte vet hur regeringen ställer sig i den frågan, kan jag för dagen inte göra annat än gå på reservationen, som är det enda positiva för närvarande. Jag vill emellertid samtidigt förklara, att om den andra frågan skulle kunna bli löst på ett tillfredsställande sätt, tror jag att osäkerhetsmomentet skulle kunna avlägsnas och att det skulle finnas möjlighet att genom organisationerna åstadkomma en sådan förbättring, som samtliga dessa motioner faktiskt åsyfta.

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till reservationen.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Herr Nilsson i Göteborg: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av att herr Arnemark ställde sig tvivlande till de uppgifter, som lämnats beträffande medlemsantalet i de fackförbund, som yttrat sig över herr Arnemarks motion. Svenska kommunalarbetareförbundet, som avgivit yttrande över motionen, säger sig representera — och denna uppgift är riktig — 10,000 kommunala befattningshavare. Emellertid har herr Arnemark ur ett betänkande rörande utredning om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän fått en uppgift om att antalet tjänstemän i kommunalarbetareförbundet skulle uppgå till något över 2,000 personer. I detta betänkande kan herr Arnemark också finna ett till landsorganisationen icke anslutet fackförbund som säger sig omfatta 5,400 tjänstemän. Jag vill emellertid erinra om, att härvidlag beror det mycket på, vilka befattningshavare man medräknar såsom tillhörande tjänstemännen. Svenska kommunalarbetareförbundet räknar såsom tjänstemän sådana, som äro organiserade inom förbundet, sinnessjukvårdspersonal, brandkårens personal och en hel rad andra tjänstemannagrupper. Det fackförbund, som jag nyss antydde, räknar emellertid in i sjukhuspersonalen såsom tjänstemän köksbiträden, diskerskor o .s. v. Jag ifrågasätter, huruvida herr Arnemark vill hävda den meningen, att ett köksbiträde är en tjänsteman i vanlig bemärkelse. Svenska kommunalarbetareförbundet har icke räknat så. Där har man räknat bort sådan personal på lönestaten och endast räknat med dem, som äro verkliga tjänstemän. Skulle man i kommunalarbetareförbundet räkna på samma sätt som det fackförbund, som jag här antytt, skulle medlemssiffran uppgå till 12,000 personer. Det kan vara angeläget att lämna dessa upplysningar, enär herr Arnemark tydligen vill göra gällande, att Svenska kommunalarbetareförbundet skulle ha lämnat missvisande uppgifter beträffande medlemsantalet, och att man därför icke skulle kunna hysa någon respekt för förbundets yttrande.

Jag vill dessutom tillägga, att herr Arnemarks inställning till de yttranden, som inkommit över motionen, är ganska säregen. När vi i konstitutionsutskottet behandla motioner eller andra spörsmål, där myndigheterna avgivit yttranden, som gå i en för herr Arnemark gynnsam riktning, då är han ganska angelägen om att framhäva vikten och betydelsen av att utskottet och riksdagen taga hänsyn till vad myndigheterna säga i berörda spörsmål. I dag är situationen den, att Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund yttrat sig över herr Arnemarks motion, men alla dessa tre kommunalförbund ha ganska kraftigt visat ifrån sig herr Arnemarks reformiver på detta område. Herr Arnemark är mycket lam, när det gäller att bemöta vad kommunalförbunden ha framhållit. Den enda organisation, som herr Arnemark tycker det är angenämt att resonera om, är det fackförbund, som representerar tjänstemän i betydande grad och som tillstyrkt hans motion.

Herr Arnemark har även fått herr Tengström på släp i denna fråga. Herr Tengströms anförande vittnade om hur innerligt litet han egentligen vet om den sak, som det här är fråga om. Han var ju fullständigt oviss om, på vilket sätt denna fråga bör lösas. När jag läste motionen undrade jag, om det var tjänstemännens rätta befordran, som var det främsta syftet med motionen, eller om syftet var att få ett tillfälle att, som det står i motionen, giva de kommunala majoriteterna ett litet tjuvnyp. Varför ha motionärerna just i dag uppmärksammat detta spörsmål? Varför säga motionärerna de »kommunala majoriteterna»? Sådana ha funnits i alla tider, förmodar jag. Skulle det icke stämma bättre överens med det innersta syftet, om man i motionerna i stället hade skrivit »arbetaremajoriteterna», eller är det så, att

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

tjänstemännens befordringsrätt och säkerhet i anställningen på senare tid visat sig vara mera osäker än förut? Har herr Arnemark något annat exempel än gårdskarlen på Söderby att anföra? Har han icke det, må det förlåtas mig, om jag här begagnar tillfället att vara uppriktig och säga ut, att den här omsorgen om de kommunala tjänstemännen — jag har svårt att frigöra mig från den känslan — nog döljer ett annat syfte än det, som egentligen borde vara det riktiga.

Jag har, herr talman, bara velat göra dessa allmänna reflexioner. Jag borde naturligtvis vara alldeles särskilt tacksam mot motionärerna, emedan jag är anställd i kommunal tjänst. Jag ifrågasätter dock, om det icke vore riktigare och för samarbetet mellan de kommunala myndigheterna och tjänstemännen bäst, om man utvecklar organisationstanken så, att detta samarbete utvidgas och förstärkes. Jag tror, att man på den vägen bäst löser denna fråga.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundqvist: Den siste ärade talaren var tydligen litet upprörd över att herr Arnemark i sitt anförande ifrågasatt, huruvida Svenska kommunalarbetsförbundet hade så många medlemmar tillhörande tjänstemannakategorierna, att förbundets yttrande här borde tillmätas avgörande betydelse. Jag har naturligtvis ingenting att invända emot att herr Nilsson i Göteborg tar kommunalarbetsförbundet i försvar och vill föra dess talan. Det är ju alldeles riktigt, men det framgår ju i alla fall av handlingarna, att det finns en annan organisation, om vilken väl ingen kan säga annat än att den alldeles särskilt representerar kommunaltjänstemännen. Denna organisation har ju klart och tydligt sagt ifrån, hur gärna den ser att en besvärinstitution kommer till stånd, och då finnes det väl ingen anledning att ifrågasätta motiven för den här motionen på sätt herr Nilsson gjorde.

Jag hade för min del tyvärr — jag är ju motionär i frågan — icke tillfälle att vara med i utskottet, då dessa motioner behandlades, och jag vet således icke vad som under överläggningen yttrats. Av handlingarna framgår emellertid, att utskottet, helt naturligt förresten, fäster stort avseende vid de avstyrkande yttranden, som avgivits av de olika kommunalförbunden. När man läser dessa avstyrkande yttranden, herr talman, skall man dock icke alldeles glömma bort att de herrar, som fört pennan eller i varje fall dikterat vad som där skrivits, äro pampar hemma i sina respektive lands- och stadskommuner. Man kan väl därför våga det påståendet, att de kanske icke äro fullt opartiska. Tvärtom kan man här kanske tala om dem såsom part i målet.

När jag läste dessa yttranden — jag tänker då närmast på landstingsförbundets yttrande — och sedan här i kammaren lyssnade till herr Fasts långa redogörelse för de väldiga svårigheter, som skulle möta för ordnande av ett besvärinstitut, tyckte jag nog emellertid att överdrifterna voro ganska påtagliga. Svenska landstingsförbundet skriver, och herr Fast gav uttryck åt samma uppfattning, att inom det kommunala verksamhetsfältet äro arbetsuppgifterna så skiflande och invecklade, att det därför torde vara utslutet att kunna skaffa ett besvärinstitut, där man har tillgång till nödig kompetens och sakkunskap för att avgöra sådana här besvärfrågor. Herr talman! Jag och många med mig här i kammaren äro tjänstemän, icke i något kommunalt men i ett statligt affärsföretag av ganska stora dimensioner. Om det vore så, att det på grund av verksamhetens art inom den kommunala verksamheten skulle möta så oöverstigliga svårigheter att ordna ett besvärinstitut, hur oändligt mycket svårare skulle det då icke ha varit, herr talman, att ordna ett sådant besvärinstitut vid t. ex. statens järnvägar. Ingen kan väl ändå

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

vilja påstå, att verksamheten ute i kommunerna skulle vara så mycket mera mångskiftande, mera invecklad än den verksamhet, som möter oss inom skilda grenar av detta vårt lands största statliga affärsföretag. Men jag har aldrig hört att någon ens velat sätta i fråga en indragning av den möjlighet att överklaga en utnämning, en bestraffning eller ett avskedande, som vi sedan gammalt haft tillgång till vid detta liksom vid andra statliga verk.

Jag kan nu för min del icke se, att det principiellt sett kan vara svårare för ett besvärsinstitut att ta ställning till en utnämning t. ex. av en stadskamrer, en kommunalkassör, en lasarettssyssloman eller en skolvaktmästare, än att ta ställning till en utnämning av praktiskt taget samma befattningar vid olika statliga verk. Jag erkänner emellertid gärna att utskottet har rätt så till vida, att man här snuddar vid den kommunala självstyrelsen, och att man kanske måste säga, att det här är fråga om ett ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten. Men jag har ändå svårt att tro, att den omständigheten, att man vill försöka skapa större möjligheter och garantier för rättvisa vid de olika tjänstetillsättningarna skulle kunna innebära något mera allvarligt och ödesdigert ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Jag kan heller icke tro, något som herr Fast tycktes mena, att man, om man går in för en realprövning av tjänstetillsättningar, därmed också skulle nödgas gå in för en realprövning av allehanda andra kommunala beslut. Ty det är väl så, att en tjänstetillsättning, vare sig det gäller en kommunal eller en statlig sådan, har en alldeles särskild karaktär.

Herr Fast och likaså herr Nilsson i Göteborg sade, att det enda exempel, som herr Arnemark dragit fram i debatten, var i alla fall av så liten betydelse, att det icke på något sätt motiverade, att man sätter i gång den stora apparat, som här ifrågasättes. Jag kanske skulle kunna berika provkartan av exempel, men av skäl, som herr Fast anförde i sitt yttrande, skall jag icke göra det. Men, herr talman, för att belysa läget, vill jag dock erinra om, huru som en ledamot av denna kammare, det var för övrigt herr Wallén, för några år sedan stod på ett offentligt möte i Auditorium i Stockholm och beskrev — det var på den tiden han älskade att gå hårt åt sina socialdemokratiska vänner — hur han en gång i tiden fick en mycket förnämlig kommunal befattning i en stad strax söder om Stockholm. Det var många riksdagskamrater, som lyssnade till detta och de minnas nog ännu, hur herr Wallén förklarade, att han i den långa raden av sökande var den minst meriterade, men att han fick tjänsten, därför att han var av den rätta politiska tron. Det var hans bekännelse. Jag går icke i god för att den är riktig, men eftersom han själv sade så, så är det väl ingen, som kan ta illa upp, om jag låter hans uppfattning stå såsom riktig.

Jag tror emellertid icke för min del, herr talman, att det uteslutande och förnämligast är politiska sympatier och antipatier, som utgöra motiven till att sådana här kommunala utnämningar mången gång icke följa lagen om förtjänst och skicklighet. Jag tror, att det ofta är helt andra motiv, som spela in. Det är ortsintressen, det är bekantskapsskal. Man känner herr X så väldigt väl. Man vet, att han är bra och därför vill man ha honom, och man frågar icke efter om någon av de andra sökandena möjligen har högre kvalifikationer, som göra honom lämpligare och bättre för den plats, som det är fråga om. När därför herr Nilsson i Göteborg litet clakt sporde, om det icke vore ärligare att i motionen skriva om arbetaremajoriteterna i kommunerna i stället för om de kommunala majoriteterna vill jag säga, att det finnes ingen anledning att ändra på vad motionerna i det avseendet innehålla, därför att jag tror, att det, oavsett om det finns borgerlig eller socialdemokratisk majoritet,

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

tyvärr är mycket lätt, såsom förhållandena nu äro, att begå orättvisor mot kvalificerade aspiranter till den ena eller andra befattningen.

Jag kan för min del icke anse, att det nuvarande systemet är fulländat. Den uppfattningen har heller ingen av talesmännen för utskottet hävdad. Då så är fallet, och då man vet, att det inom de anställdas egna led råder en bestämd önskan att få ett besvärsinstitut av det ena eller andra slaget — man har i reservationen endast begärt att frågan skulle bli föremål för en förutsättningslös utredning — då tycker jag för min del, att det finnes stora skäl för att följa reservanterna.

Jag ber därför, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Arne mark: Herr talman! I frågans nuvarande läge skall jag icke upptaga till bemötande allt, som sagts från motståndarehall, utan jag skall endast be att få tillägga några få ord.

Först och främst vill jag säga, att jag tycker, att herr Nilsson i Göteborg anslog en egendomlig debatt-ton. Jag skall icke närmare ingå på allt vad han sade, men herr Nilsson i Göteborg efterlyste andra fall än vaktmästarefallet i Söderby för att styrka behovet av ett besvärsinstitut. Häremot vill jag svara, att jag icke finner det tilltalande att draga långa rader av sådana fall här i kammaren. Jag har behandlat saken principiellt, och jag vill säga honom, att jag har många flera fall att tillgå, men för att spara kammarens tid skall jag, som sagt, icke ta fram dem utan i stället hänvisa till årsberättelsen för Stockholms stads besvärsnämnds första arbetsår. Där står att läsa hur många fall, som hänskjutits dit. I åtskilliga fall har det också hänt, att besvärsnämnden undanröjt utnämningar. Detta är enligt min uppfattning ett officiellt och gott belägg för att när ett sådant här besvärsinstitut omsättes i praktiken, får det också en uppgift att fylla, herr Nilsson i Göteborg.

Grälet om siffrorna i den officiella utredning, som jag åberopade, tycker jag var ganska onödigt. Jag talade om i vilket syfte jag forskade i denna bok och kom fram till resultat, som herr Nilsson själv personligen fått se. Vi voro ju överens om, att ur hans synpunkt ingenting hindrade att jag nämnde dessa siffror. Men nu kommer han och ondgör sig över detta och säger att till dessa 2,675 tjänstemän i kommunalarbetsförbundet också böra räknas tjänstemän inom det och det förbundet, som finnes redovisat för sig självt i sakkunnebetänkandet. Om man använder samma resonemang som han för, bör man kanske också till kommunaltjänstemannaförbundet lägga andra grupper av kommunalt anställda, som höra hemma i andra i nämnda betänkande särskilt redovisade tjänstemannaorganisationer. Det var om den saken.

Till herr Fast, som a priori driver den satsen, att vi reservanter tydligen icke ha något annat i sikte än att skapa ett *centralt* besvärsinstitut, vill jag säga, att han bör läsa motiveringen och klämman till reservationen. Där står det ingenting om, att detta institut ovillkorligen skall vara ett centralt besvärsinstitut.

I detta sammanhang vill jag emellertid nämna något om de olika vägar, på vilka man skulle kunna lösa saken. I reservationen lämna vi vägarna öppna. I en av motionerna har föreslagits regeringsrätten såsom det forum, som man skulle kunna tänka sig. I Sveriges kommunaltjänstemannaförbunds yttrande framkastar en annan lösning, nämligen att dessa frågor skulle kunna hänskjutas till den tilltänkta tjänstemannadomstolen, som emellertid ännu bara är en tanke.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Det finns måhända flera möjliga lösningar. Är det omöjligt att tänka sig en interkommunal besvärsnämnd åtminstone i utnämningsfrågor, där specialförfattningar icke gälla? Är det förresten otänkbart att även för andra större samhällen rekommendera samma utveckling som i Stockholm? Innan man har utrett denna sak, är det, anser jag, för tidigt att med den emfas, som herr Fast lade i dagen, säga, att det är omöjligt att lösa frågan eller att det icke finns behov av något slag av besvärsinstitut. Jag har den uppfattningen, herr talman, att det finnes ett dylikt behov, och att det ligger ett starkt rättskrav bakom.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Holmbäck: Herr talman! Vid studiet av handlingarna i detta ärende är det två saker, som jag fäst mig vid. När man som här är fallet kommer med förslag om att i så hög grad inskränka den kommunala självstyrelsen — införandet av ett besvärsinstitut beträffande kommunala utnämningar skulle nämligen, om denna besvärsinstitution ligger utanför vederbörande kommun, komma att innebära betydande inskränkningar ifråga om den kommunala självstyrelsen — hade man väntat, att det skulle uppvisas en rad fall, i vilka kommunerna hade missbrukat sin självstyrelse sådan den hittills utövats. Jag kan icke finna att man har visat, att sådant missbruk föreligger. Det enda, som har sagts i den riktningen och som man kan ta på allvar, är vad herr Arnemark yttrade angående en lägre befattning i Stockholm. Där har man för övrigt redan en besvärsinstitution inom själva kommunen.

Det andra som jag fäst mig vid är, att när man kommer med ett så vittutseende projekt och vill lösa så betydelsefulla frågor, som här är fallet, man bör anvisa någon framkomlig väg. Det ha inte motionärerna gjort, och det ha inte heller reservanterna gjort. Tvärtom får man av reservationen det intrycket, att reservanterna överhuvud taget inte känna till någon väg, på vilken man skulle kunna gå fram. Jag har för min del i höstas varit rätt så strängt sysselsatt med utarbetandet av ett reglemente för tjänstemännen i Uppsala. På grund av de erfarenheter, jag då gjorde, kan jag betyga, hur svårt det är för en så relativt liten stad som Uppsala att åstadkomma regler av enhetlig natur rörande de olika tjänsterna inom stadens förvaltning. Herr Lundqvist sade, att en kommunal verksamhet är ju dock mycket mindre mångskiftande och mycket mindre invecklad än exempelvis den verksamhet, som statens järnvägar utöva. Ja, visst är kommunernas verksamhet mycket mindre invecklad än statens järnvägars, men säkert är också, att den kommunala verksamheten, i varje fall i våra större kommuner, är mycket mer mångskiftande än verksamheten vid statens järnvägar.

Nej, jag ser, att jag gjorde motionärerna orätt, då jag sade, att de icke sökt anvisa någon framkomlig väg. De ha på en punkt givit en sådan anvisning. De säga nämligen, att regeringsrätten borde ha möjlighet att utöva besvärspövning, och motionärerna uttrycka sig därvidlag på följande sätt: »Närmast till hands synes det ligga att besvärspövningen i tjänstetillsättningsfrågor likaväl som i andra kommunala mål får ligga hos regeringsrätten.» Vad gör man emellertid, om man genomför en sådan ordning? Hittills har det varit så, att regeringsrätten har fått inskränka sin prövning till juridiska frågor. Regeringsrätten har ju kommit till för att från Kungl. Maj:t i statsrådet avlyfta vissa juridiska frågor, som 1789, då Högsta Domstolen inrättades, fingo ligga kvar hos den högsta politiska myndigheten i landet. Nu vill man, efter vad jag kan finna, flytta över till regeringsrätten rent politiska frågor. Rege-

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

ringsrätten skulle bli en sorts kommunal regering och pröva lämplighetsfrågor i mycket stor omfattning, något som enligt min uppfattning icke bör ifrågakomma och som skulle strida mot regeringsrättens nuvarande karaktär.

Herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Råstock**: Herr talman! I samband med att herr Lundqvist räknade upp de olika möjligheter att besvärsvägen överklaga ett tjänstetillsättningsbeslut, som står personalen vid statens järnvägar till buds, uttalade han som sin uppfattning, att detta verk har lika omfattande och mångskiftande förvaltningsuppgifter, som exempelvis ett landsting. Med anledning härav vill jag rekommendera herr Lundqvist att närmare tänka efter, vad detta yttrande innebär. I våra dagar ha landstingen så vidsträckta och olikartade arbetsuppgifter, att man med skäl kan ifrågasätta riktigheten av herr Lundqvists påstående. I fråga om arbetsuppgifternas mångfald och växlande beskaffenhet äro för övrigt förhållandena i de större kommunerna likadana som i landstingen.

Av de kommunala organen känner jag bäst till landstingen, och jag får säga: Gud bevara mig för ett sådant regemente i landstingen, att vid tjänstetillsättningar en person enbart på grund av pappersmeriter skulle ha företrädesrätt framför andra högt förtjänta personer. Icke heller i kommunerna skulle jag vilja ha ett regemente av detta slag. Jag tror, att det är synnerligen nyttigt, om landstingen och kommunerna vid tillsättandet av tjänster få utöva den ganska fria prövningsrätt som de för närvarande ha. Ett sådant system är enligt min erfarenhet endast till fördel för kommunerna och landstingen liksom också för deras tjänstemän.

Efter den närmast föregående talarens anförande behöver jag nu icke säga en hel del av vad jag ursprungligen tänkt. Jag vill endast i likhet med denne talare uttala som min åsikt, att det icke konstaterats något behov av ett besvärsinstitut av den art, motionärerna förordat.

Herr Lundqvist var vänlig nog att i sitt anförande omnämna det yttrande, som svenska landstingsförbundet avgivit i förevarande ärende. Han uttalade sig emellertid därvidlag på ett sådant sätt, att åhörarna måhända fingo den uppfattningen, att det icke varit fullt opartiska personer, som avgivit yttrandet. Herr Fast i Nässjö och jag, som båda äro medlemmar av landstingsförbundets styrelse, kunna kanske inte enligt herr Lundqvists åsikt räknas såsom opartiska. Emellertid vill jag nämna, att vi i styrelsen ha en sådan hedersman som förbundets ordförande, kammarherre von Hofsten. Han har i många år suttit i denna kammare. Jag vet inte, om han numera ändrat politisk åsikt, men tidigare räknades han i varje fall till herr Lundqvists politiska meningsfränder. Vidare ha vi i styrelsen en mycket betrodd östgöte, som numera tillhör första kammaren efter att tidigare under många år ha varit ledamot av andra kammaren och som t. o. m. har varit jordbruksminister. Jag åsyftar David Pettersson i Bjälbo. Även herr Andersson i Rasjön är medlem av landstingsförbundets styrelse. Jag tror inte, att någon med fog kan säga, att han saknar erfarenhet eller att han icke vill bemöda sig om att vara opartisk. Bland styrelsens medlemmar vill jag vidare nämna herr Hage, som så att säga tillhör herr Lundqvists egen kast, eftersom herr Hage är distriktskamrerare vid statens järnvägars 5:te trafikdistrikt. Vidare ha vi också inom styrelsen en representant för Västernorrland, vilken mycket sysslat med landstingsfrågor, nämligen herr Tjällgren i första kammaren. Den lilla bukett, jag nu kommit med, är kanske tillräcklig för att övertyga herr Lundqvist om att det inom svenska landstingsförbundets styrelse finnes åtskilliga personer, som

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

omöjliga kunna misstänkas för att ha varit partiska vid sitt ställningstagande till motionärernas förslag.

Slutligen skall jag be att få säga några ord om det yttrande, som i detta ärende avgivits av styrelsen för svenska landskommunernas förbund. Omständigheterna ha fogat det så, att mitt namn kommit att stå under yttrandet. På grund härav tror kanske herr Lundqvist, att jag ensam svarar för detsamma. Det är emellertid ingalunda fallet. Efter lång överläggning beslöt förbundets styrelse fullständigt enhälligt att avstyrka de i motionerna framlagda förslagen. Bland dem, som tillhöra denna styrelse, vill jag nämna friherre Lagerfelt i första kammaren, kontraktsprosten Hedberg — den sistnämnde är från Gävleborgs län och bosatt på en ort, som, såvitt jag kan minnas, heter Valbo — herr Olsson i Rösta i Jämtland samt herr Brännström, Skellefteå landskommun. Vidare ha vi i den styrelsen herr Mattsson i Enebygd, vilken ju sitter här i kammaren icke alltför långt ifrån herr Lundqvist, liksom också herr Söderberg i Rotebro, vilken ju bor icke allt för långt ifrån herr Lundqvist. Herr Söderberg har en betydande erfarenhet på det område, varom här är fråga. Jag tycker, att herr Lundqvist dock skulle kunna medgiva, att åtminstone några av dem, som jag nu nämnt, måste antagas ha varit opartiska, då det gäller att ta ställning till de i motionerna framlagda förslagen. Den omständigheten att jag, då jag var med om att avstyrka dessa förslag, befann mig i så gott sällskap som det, jag nu nämnt, borde väl tyda på att också jag varit opartisk vid mitt ställningstagande. Jag begär emellertid inte av herr Lundqvist, att han skall erkänna min opartiskhet.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lundqvist**, som nu erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Jag är mycket ledsen, att jag alltför måste stämpla min vän herr Råstock såsom icke opartisk i denna fråga. Då jag talat om partiskhet, har jag på intet sätt åsyftat någon viss politisk inställning. Herr Råstock måtte tro, att när jag säger, att en person är partisk, menar jag, att han är socialdemokrat. Så förhåller det sig emellertid ingalunda. Jag är av den bestämda uppfattningen, att herrarna von Hofsten, Pettersson i Bjälbo och Lagerfelt liksom alla de övriga personer, herr Råstock räknade upp, äro parter i målet i lika hög grad, som herr Råstock själv. De äro alla kommunalpampar ute i bygderna, och i denna sin egenskap måste de liksom herr Råstock i nu förevarande fall betraktas som utpräglade arbetsgivarerepresentanter, alldeles oavsett vilken politisk hemort de ha. Det är därför helt naturligt, om de av herr Råstock nämnda personerna inta samma ställning som han till de i motionerna framlagda förslagen.

Sedan vill jag nämna, att jag lika litet som herr Råstock vill ha något pappersmeritsystem i det kommunala livet. Jag förstår inte, att ett dylikt system skulle bli en oundviklig konsekvens av det nu föreslagna besvärsinstitutet eller att ett sådant institut skulle utesluta en saklig prövning av tjänstetillsättningsfrågorna. I det avseendet är jag alltså av samma uppfattning som herr Råstock.

Herr **Arneberg** erhöll likaledes ordet för kort genmäle och anförde: Herr Råstock bad Gud bevara sig för ett sådant system, att pappersmeriter bleve utslagsgivande vid tjänstetillsättningar inom den kommunala förvaltningen. Jag tillät mig i mitt tidigare anförande påstå, att talet om ett pappersmeritsystem som en oundviklig följd av det föreslagna besvärsinstitutet innebär en oerhörd överdrift.

Eftersom herr Råstock dragit in olika auktoriteter på den sida, som företrä-

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

der motståndet mot ett besvärsinstitut, i debatten, skall jag be att få återgiva, vad som yttrats till mig av en person, som kanske inte är så känd som de av herr Råstock åberopade, men som har en betydande erfarenhet beträffande kommunala tjänstetillsättningsfrågor. Jag vände mig nämligen för någon tid sedan till chefen för en av de större avdelningarna inom Stockholms stads förvaltning — tjänstetillsättningar inom denna förvaltning kunna överklagas hos besvärsnämnden — och frågade honom om hans uppfattning rörande det i Stockholm införda besvärsinstitutet. »Ja», svarade han, »saken har två sidor. För tjänstemännens del är det bra, men ibland finner jag, då det gäller tjänstetillsättningar inom mitt område, att jag inte kan föreslå den person, som jag egentligen helst skulle vilja ha, emedan jag, om jag gjorde detta, skulle riskera att få ett bakslag.» Han menade, att ett sådant bakslag vore en smula obehagligt ur hans egen personliga synpunkt sett. Jag frågade honom då, vad han ansåge om verkningarna i stort sett av det införda institutet. »Jo», svarade han, »om jag ser saken i stort och ur synpunkten av det helas bästa, kan jag inte undgå att medgiva, att det förefaller att vara en lycklig anordning.»

Herr **Råstock**, som härefter erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag är herr Lundqvist uppriktigt tacksam för att han äntligen tagit avstånd från pappersmeritsystemet. Jag blev emellertid litet förvånad, då jag hörde honom säga, att det föreslagna besvärsinstitutet icke behövde medföra ett sådant system och icke förhindrade, att man vid tjänstetillsättningar lade fakta på bordet och prövade frågorna sakligt. Menar herr Lundqvist, att man skall lägga den ene vaktmästaren eller tjänstemannen på bordet bredvid den andre, eller hur tänker han sig saken? Jag föreställer mig, att med en institution sådan som den föreslagna skulle det bli omöjligt att vid tjänstetillsättningar taga hänsyn till annat än pappersmeriter. — För att lösa de problem, motionärerna uppställt, har landstingsförbundet i sitt yttrande förordat förhandlingsvägen. Om herr Lundqvist läst igenom yttrandet, skulle han ha funnit att detta innehåller följande passus: »Styrelsen kan sålunda icke tillstyrka motionärernas förslag om tillskapande av ett kommunalt besvärsinstitut utan anser, att man i stället bör, liksom skett i den privata verksamheten, förhandlingsvägen i samförstånd med de anställda söka ordna hithörande förhållanden.» Herr talman, jag tror, att det är mycket bättre att gå den av landstingsförbundet anvisade vägen än att skapa ett kommunalt besvärsinstitut, där ärendena enligt motionärernas mening skulle prövas av helt nya personer, som icke ha till egentlig uppgift att syssla med dylika ting. Det vore enligt min uppfattning icke lyckligt.

Vidare anförde:

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Jag har tidigare i Stockholms stadsfullmäktige och här i riksdagen medverkat till de beslut, varigenom för Stockholms stads vidkommande tillskapats en besvärsinstitution för klagan rörande tjänstetillsättningar. Av denna institutions verksamhet har jag fått samma intryck som herr Arneberg. Stockholms stadsfullmäktiges beslut att upprätta nämnda institution var nästan enhälligt, och ej heller i riksdagen förelågo några större meningsskiljaktigheter i frågan. Då man sålunda tillskapat detta besvärsinstitut inom Stockholms stads förvaltning, har väl i själva verket, såsom herr Arneberg berörde, principen om ett särskilt besvärsinstitut för klagan rörande kommunala tjänstetillsättningar blivit knäsat. Det är ju alldeles uppenbart, att skillnaden mellan de kommunala tjänsterna i Stockholms stad och motsvarande tjänster i andra större städer eller i landstingen icke är så

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

stor, att det på grund härav är motiverat, att Stockholms stads tjänstemän intaga en särställning, då det gäller möjligheten att överklaga beslut om tjänstetillsättningar. Reservanterna ha önskat en utredning av hithörande spörsmål, och denna önskan finner jag så sakligt berättigad, herr talman, att jag för min del kommer att rösta för reservationen.

Herr **Kilbom**: Eftersom det från två håll vittnats om besvärsnämnden i Stockholms stad, må det vara tillåtet, att vittnesbörd om nämnden lämnas även från ett tredje håll. I stadsplanenämnden, där jag sedan några år tillbaka arbetat, skulle vi nyligen tillsätta en ingenjörsbefattning. Denna anslogs på vanligt sätt till ansökan ledig. För stadsplanenämnden och för övrigt för varje förnuftig människa var det uppenbart, att den person, som tidigare innehafte befattningen på förordnande och som skött sina åligganden på ett utomordentligt sätt — det var chefen för ritkontoret — borde erhålla den ifrågavarande posten. Stadsplanenämnden utnämnde också den tidigare innehavaren till befattningen. Stadsplanenämndens beslut, som ur stadens synpunkt var fullkomligt motiverat, överklagades emellertid hos besvärsnämnden av en ingenjör i gatukontoret. Besvärsnämnden ålade med anledning härav stadsplanenämnden att upphäva sitt förut fattade beslut och avsätta den person, nämnden utsett och som tidigare under så många år skött den ifrågakomna befattningen, samt att i stället utse ingenjören i gatukontoret till innehavare av befattningen. Stadsplanenämnden lät sig naturligtvis icke nöja med detta besvärsnämndens beslut. Vi ansågo i stadsplanenämnden, att vi ur stadens synpunkt och med hänsyn till vederbörandes kvalifikationer, förfarit fullt riktigt. Eftersom man här i debatten hänvisat till de erfarenheter, man haft av Stockholms stads besvärsnämnd, tror jag, att det vore anledning att närmare studera dessa erfarenheter. Såvitt jag kunnat finna, har man ganska allmänt medgivit, att man, då man tillskapade besvärsnämnden, icke menade, att den skulle fungera så som blivit fallet. Om icke stadsplanenämnden i det av mig nyss relaterade fallet vidtagit särskilda åtgärder, skulle besvärsnämndens beslut haft till följd, att denne man, som stadsplanenämnden ansett berättigad att få den lediga befattningen, måste hava placerats i en lägre lönegrad än tidigare och på en post, som han enligt stadsplanenämndens uppfattning var mindre lämplig att sköta. Vi tyckte emellertid inom nämnden, att något sådant icke borde få inträffa. För att ingen orättvisa skulle ske inrättade vi en extra befattning, till vilken vi utnämnde mannen i fråga och där han kom i åtnjutande av den lön, som han rimligen var berättigad till.

Herr Råstock nämnde pappersmeriter. Ja, detta är väl ett typiskt exempel på hur, om man inrättar det föreslagna besvärsinstitutet, pappersmeriterna skulle bli utslagsgivande och huru icke, som det står i reservanternas yttrande, »behörig hänsyn toges till förtjänst och skicklighet». Ty med all respekt för tjänstemän i olika grader och ställningar, nog är det väl ändå så att de se mera subjektivt på dessa spörsmål än en verkstyrelse; även om en arbetsledning skulle ha en subjektiv uppfattning, ser den nog mest till stadens eller kommunens bästa.

Jag måste, herr talman, med de erfarenheter som härvidlag föreligga och som jag inte är ensam om, på det bestämdaste varna för att gå på reservanternas linje, jag tror inte det kan vara klokt. Här tillkommer för övrigt ännu en fråga: Föreligger det så många exempel på orättvist utnämning från vederbörande nämnder och styrelser, från befattningstillsättare inom kommuner och lands- ting? Föreligger det så oerhört många sådana exempel på orättvisor?

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

Herr Fast: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att replikera herr Olsson i Stockholm, som förmenade, att vi knäsatt ifrågavarande besvärprincip inom Stockholms stad, varför det nu bara vore fråga om att gå vidare på den inslagna vägen. I själva verket förhåller det sig så att riksdagen bestämt sade ifrån, att man icke knäsatte principen, som alltså icke fick bli prejudicerande för ställningstagande till problemet ifråga om andra kommuner.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten vid att den besvärsinstitution som tillkommit i Stockholm skapades enligt principerna och inom ramen för våra nu gällande kommunallagar. Här är det däremot fråga om tillsättande av ett statsmakternas centrala besvärsinstitut för hela landet, ty det är ju dit man ändå vill komma. Jag har bara velat fästa uppmärksamheten vid detta för att det påståendet inte skulle stå oemotsagt, att man redan gått in för en princip som självfallet måste leda till att man sedan tar det ena steget efter det andra i samma riktning.

Denna motion var, det ber jag slutligen få tillägga, oerhört mycket mera motiverad för tio år sedan än i dag. Nu har man ju organisationer på ömse sidor att förhandla med. Man förhandlar inte bara mellan en stad och organisationerna, mellan ett landsting och organisationerna, utan man underhandlar också centralt. Och jag tror man kan säga, att de uppgörelser som därvid träffas ske på sådant sätt och med ömsesidigt tillmötesgående, att det är bättre att fortsätta på den vägen än att skapa en möjlighet att via regeringsrätten eller annan central nämnd tvinga sig på en kommun vid en tjänstetillsättning.

Herr Senander: Herr talman! Jag tror inte någon med skäl kan bestrida att det förekommer ett stort antal orättvisa utnämningar såväl på det kommunala som på det statliga området. Jag är emellertid övertygad om att man inte kommer till rätta härmed genom att tillskapa ett besvärsinstitut.

Om ett dylikt institut skulle spela någon mera betydande roll då det gäller att skipa rättvisa på detta område, skulle man väl ha anledning påstå, att förhållandena i befordringshänseende inom statstjänsten äro tillfredsställande, där det ju finns möjligheter att hos Kungl. Maj:t överklaga gjorda utnämningar. Nu är det emellertid snarare på det sättet, att förhållandena inom statstjänsten i detta avseende äro sämre än på det kommunala området. Jag vill härmed ha framhållit att man träffar inte själva kärnan i saken genom inrättandet av ett besvärsinstitut, därför att den avgörande rollen vid befordringar både på det kommunala och statliga området spela de förordsgivande myndigheterna, d. v. s. de underordnade chefer eller myndigheter, som ha att avgiva sitt förord eller omdöme om vederbörande sökandes kvalifikationer och lämplighet. Det har inom statstjänsten visat sig, att om en underordnad myndighet förklarar en person lämplig, många gånger utan att angiva några konkreta bevis för vederbörande persons överlägsenhet över övriga sökande, så har det nästan varit omöjligt att få ändrat en utnämning, som grundat sig på en dylik lämplighetsförklaring. Detta är också ganska naturligt, ty en överordnad myndighet kan icke på samma sätt som en underordnad bedöma vederbörandes personliga egenskaper och kvalifikationer, utan måste i huvudsak grunda sitt omdöme på de pappersmeriter som kunna presteras.

Det är klart att om man skall komma till rätta med detta problem, måste man undersöka vad som kan göras för att åstadkomma en mera objektiv värdesättning av de sökandes meriter redan hos den myndighet, som i själva verket har utnämningen i sin hand, d. v. s. den förordsgivande myndigheten. Vid statens järnvägar har man en institution som heter förordsfullmäktige, i vilken olika personalgrupper äro representerade och som har att pröva de sökan-

Ang. besvär över kommunala organs beslut om tillsättning av tjänstebefattningar. (Forts.)

des lämplighet och avge förord. Jag vet inte riktigt hur denna institution verkar, men av allt att döma ha dessa förordsfullmäktige sin stora betydelse, emedan klagomålen över gjorda utnämningar äro betydligt färre vid S. J. än inom sådana statsverk, där man icke har förordsfullmäktige. Jag kan nämna som exempel det verk jag själv tillhör, nämligen tullverket. Chefen för finansdepartementet kan säkerligen vittna om att det där förekommer en mängd överklaganden. Jag skulle emellertid tro att därest man tillskapar en institution av ungefär liknande slag som förordsfullmäktige vid statens järnvägar och ger personalen medbestämmanderätt vid avgivandet av förord och därmed också en viss medbestämmanderätt i fråga om utnämningarna, kan man komma till rätta med förhållandena. Men man löser inte problemet genom att skapa en besvärsinstitution.

Jag har, herr talman, endast velat göra dessa anmärkningar och kommer att ansluta mig till utskottets förslag.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtagandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Arnemark begärde emellertid i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtagande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtagandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtaganden:

nr 188, i anledning av väckta motioner om inköp av förläggingsplats för Göta ingenjörkår vid Klarälven; och

nr 189, i anledning av väckta motioner om utökning av musikkårerna vid vissa regementen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtaganden hemställt.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtagande, nr 190, i anledning av väckta motioner om enskild lagring av vissa råvaror och andra förnödenheter.

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* (nr 189) och den andra inom andra kammaren av herr *Bagge m. fl.* (nr 190) hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära omedelbar utredning rörande möjligheterna att få till

Ang. enskild lagring av vissa råvaror och andra förnödenheter.

Ang. enskild lagring av vissa råvaror och andra förnödenheter. (Forts.)
 stånd en enskild lagring av bränslen, avsedd att stärka vår ekonomiska försvarsberedskap, varvid möjligheterna till enskild lagring hos jordbrukarna av motorbränsle borde bliva föremål för särskild utredning, samt hemställa att nämnda utredning måtte verkställas så snabbt, att dess resultat kunde föreläggas innevarande års riksdag.

Vidare hade uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Andrén* (nr 190) och den andra inom andra kammaren av herr *Hellberg* (nr 264) hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte utfärda de förordningar och — eventuellt — för riksdagen framlägga de förslag, som kunde befinnas nödiga för att reglera en enskild lagring av råvaror och livsmedel, som utan att kränka berättigade samhällsintressen kunde stärka nationens ekonomiska beredskap under ett krig.

Utskottet hemställde, att motionerna I:189 och II:190 samt I:190 och II:264 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Domö* och *Persson* i Falla.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Persson* i Falla: Herr talman! Framställningarna i motionerna I:189 och II:190, om utredning rörande enskild lagring av motorbränsle hos jordbrukarna, ha redan besvarats genom bifall till en kungl. proposition.

Vad däremot beträffar yrkandena i motionerna I:190 och II:264 — »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte utfärda de förordningar och — eventuellt — för riksdagen framlägga de förslag, som kunna befinnas nödiga för att reglera en enskild lagring av råvaror och livsmedel, som utan att kränka berättigade samhällsintressen kan stärka nationens ekonomiska beredskap under krig» — hänvisar utskottet till att rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap igångsatt vissa utredningar i detta avseende.

Det är nu gott och väl att man något börjat röra vid dessa angelägenheter, men det förefaller mig inte ha varit ur vägen, att riksdagen givit till känna att den önskar se något resultat av ifrågavarande arbete. Utskottet har emellertid sagt *något*. Det förutsätter att utredningen skall bli »snarast slutförd». Denna önskan må här, till den kraft och verkan det hava kan, understrykas. Helst skulle jag önskat det tillägget, att riksdagen förväntar att utredningen även måtte lämna ett positivt resultat.

Herr *Hellberg*: Herr talman! Jag ber att få instämma med den föregående talaren och därutöver säga ett par ord.

Motionerna ha ju, som herr *Persson* i Falla framhöll, delats upp i två avdelningar; jag talar nu om den motion som framförts i första kammaren av herr *Andrén* och i andra kammaren av mig. I den mån den avsåg råvaror har den sammanförts med en motion av herr *Bagge* i denna kammare angående lagring av bränsle, och enligt vad utskottet inhämtat, som herr *Persson* i Falla framhöll, har rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap sin uppmärksamhet för närvarande riktad på dessa angelägenheter.

Om man betänker att kommissionen i sin nuvarande form tillsattes år 1928, blir man emellertid inte så särdeles lugnad av att i utskottets utlåtande få höra, att »rikskommissionen för närvarande har sin uppmärksamhet riktad på dessa angelägenheter». Det förefaller mig som om så vitala frågor som dessa

Ang. enskild lagring av vissa råvaror och andra förnödenheter. (Forts.)
borde ha lösts för flera år sedan och att kommissionen snart skulle kunna vara beredd att övergå till handling. Ty det är handling vi motionärer i de skilda kamrarna begärt i vår framställning, inte en drunkningsdöd i utredningshavet. Jag vågar påstå, att det i alla fall fanns något nytt i vår motion, något som till äventyrs kunde vara av verkligt värde, därest vårt land skulle råka i krigiska förvecklingar. Vi vilja inte återuppleva världskrigets hamstringsvidrigheter, vi ville ge impulsen till ett försök att få svenska folket, i den mån detta var möjligt, att i fullt samförstånd med myndigheterna sörja för morgondagen.

Det behöver inte spillas några ord på vilka fördelar ur lagringsutrymmes- och distributionssynpunkt som skulle vinnas, därest grundtankarna i vår motion befunnes vara bärande. Dessa fördelar äro så pass stora att de mer än väl uppväga det förhållandet, att i ett stort antal fall medborgare, på grund av olämpliga bostadsförhållanden, bristande ekonomiska möjligheter eller andra skäl, äro förhindrade delta i den enskilda lagringen.

Det var ganska betecknande att när vår motion framlades den på sina håll rubricerades som ett speciellt missfoster i motionsväg. Dessa omdömen ha ju tystnat, sedan Kooperativa förbundet gjort sin bekanta framställning till rikskommissionen och denna i anledning därav satte i gång en utredning. Även om jag personligen inte tror att Kooperativa förbundets linje är framkomlig, äro vi motionärer dock tacksamma för att förbundet genom sin framstöt understrukit det berättigade i vår motion.

Nu säger utskottet emellertid om den delen av motionen, att »utskottet gjort sig underrättat om att utredning i av motionärerna angivet syfte för närvarande pågår inom rikskommissionen — en utredning som utskottet förutsätter bliva snarast slutförd — varför motionen jämväl i denna del icke torde påkalla någon riksdagens åtgärd».

Jag tycker det är litet märkvärdigt att riksdagen i denna angelägna fråga skall frånhända sig initiativet och slå sig till ro i förlitande på att rikskommissionen, efter ett lofvärt initiativ från ett enskilt företag, skall klara allt. Gör nu rikskommissionen detta? Ja, herr talman, Dagens Nyheter för i dag innehåller ett litet meddelande härvidlag från denna kommission, vari det heter: »På grund av de många och betydande olägenheterna med Kooperativa förbundets förslag om lagring av livsmedel i hemmen ser sig rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap förhindrad att biträda det.»

»Förslaget har onekligen vissa fördelar, men de uppvägas av olägenheterna, säger kommissionen i sitt yttrande. Sålunda kan den kreditgivning från statens sida som förslaget genomförande i många fall skulle innebära svårigen anses sund. Vidare måste viss kontroll anordnas över förrådshållningen, och den skulle fordra en invecklad och dyrbar administrativ apparat.

Kommissionen har däremot undersökt om man icke skulle kunna nå det avsedda ändamålet på andra vägar. En lagring hos enskilda, genomförd i relativt vid omfattning till komplettering av den decentraliserade lagringen genom statens reservförrådsnämnd, skulle givetvis bli av stor betydelse. En sådan lagring, som borde vara frivillig, skulle kunna verkställas hos de enskilda hushållen, hos detaljhandlarna och genom kommunernas försorg.

En lagring hos kommunerna — och härvid gäller det främst de större städerna — skulle kunna fänkas ske genom att dessa i egen regi skaffade reservlager av lämpliga livsförnödenheter, vilka ställdes under sakkunnig vård.» Så står det i detta meddelande från kommissionen.

Det är ju allmänt bekant, herr talman, att offentlig lagring inte alltid leder till det bästa resultat. Den kräver vid sin sida en lojal och vettig enskild lagring, och det är en sådan motionärerna åsyftat med sin framställning. Det

Ang. enskild lagring av vissa råvaror och andra förnödenheter. (Forts.)
 är dessutom ostridigt, att det *kan* vara brådska på färde. Jag tycker att motionerna inom sig dock haft så pass mycket av värde, att statsutskottet, när det gick att avrätta desamma, kunde ha sänt till bären den traditionella blomman »med beaktande av det behjärtansvärda i motionen» eller något dylikt, vilket för oss sörjande motionärer skulle ha varit en lisa i vår sorg. Nu får jag i stället, herr talman, hålla mig till den enda tröst som återstår, nämligen att yrka bifall till den i motionen nr 264 i andra kammaren gjorda hemställan.

Herr Törnkvist: Herr talman! Jag skall nöja mig med att med hänvisning till den motivering som utskottet presenterar yrka bifall till utskottets hemställan och allenast tillägga, att i valet mellan rikskommissionens fortlöpande arbete och motionärernas behov av att prestera bevis för sin befintlighet här i kamrarna, välja vi naturligtvis rikskommissionen, även om vi inte ha någon anledning att speciellt rosa den marknad som rikskommissionen i elva år har opererat på.

Jag vill också erinra kammaren därom att för fyra dagar sedan beslöts att hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande omorganisation av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, och jag tror inte vi med framgång hade kunnat lösa den fråga som motionärerna med sin framställning önska lösa, om vi gått en annan väg. Nu kunna vi hoppas att kommissionen i framtiden blir ett arbetsinstrument som duger.

Det som motionärerna fört fram ingår i kommissionens uppgifter, som vi inte behöva påminna kommissionen om. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellberg: Det var inte så mycket för att påminna kammaren om motionärens blygsamma existens han tog till orda nyss, utan för att han tyckte att kammaren inte utan vidare skulle släppa ifrån sig initiativet i en så viktig fråga som denna.

I övrigt har jag på känn att det nog inte är så stor skillnad mellan herr Törnkvists och min uppfattning i fråga om effektiviteten av den utredning, som under dessa år bedrivits från kommissionens sida.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, att motionerna I: 190 och II: 264 bifölles; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Ang. statsbidrag till inrättande av pensionärshem.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till inrättande av pensionärshem jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr Fredberg: Herr talman! Det föreliggande förslaget är ju enhälligt, och jag skall ej heller göra något yrkande, som avviker från utskottets.

Det är emellertid en sida av ifrågavarande lagförslag, som mycket litet beröres i utskottets utlåtande, som jag anser bör ägnas några ord, nämligen pensionärshemmens förhållande till ålderdomshemmen i fråga om klientelet å desamma. Det kan ej hjälpas, att man får det intrycket av handlingarna i ärendet, att de som tillhöra pensionärshemmens klientel skola betraktas som i socialt avseende i bättre klass än ålderdomshemmens. I sakkunnigbetänkan-

Ang. statsbidrag till inrättande av pensionärshem. (Forts.)

det heter det nämligen: »För att bostadshjälpen skall bli till avsedd nytta och glädje för pensionärerna, torde det dessutom vara nödvändigt, att denna hjälp i allmänhetens ögon icke kommer att bära fattigvårdsstämpel.» Jag frågar: varför skall man säga detta här? Det är ju vad det stora flertalet av landets fattigvårdsstyrelser vilja skall vara förhållandet också med ålderdomshemmens klientel. Man bör härvidlag sträva efter att det ej blir klasskillnad mellan dessa båda slag av klientel. Jag kan ej underlåta att återropa vad svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet säger härom i sitt utlåtande över förslaget. Förbundet säger, att »det blir ej lätt att förklara, varför den ena gruppen av pensionärer skulle åtnjuta en socialt förmånligare art av samhällets hjälp utan skyldighet till ersättning för åtnjutna förmåner, i jämförelse med dem, vilka fingo inflytta på ålderdomshemmen», och vidare: »Alla aktningvärda medborgare, som i ett eller annat avseende behöva samhällets hjälp, skola ha denna på lämpligaste sätt och hjälpen bör för alla vara av samma sociala kvalitet.»

Utskottet vidrör i sitt utlåtande möjligheten att omändra ålderdomshem till pensionärshem. Härom vill jag säga, att min erfarenhet från ett flerårigt arbete i fattigvården, varvid jag fått inblick i förhållandena inom ett rätt stort område, är, att ålderdomshemmen i sak äro pensionärshem. Vi kalla inte de å ålderdomshem boende för understödstagare eller dylikt, utan vi kalla dem för pensionärer. För egen del gör jag det konsekvent i både muntliga och skriftliga uppgifter om det ålderdomshem, i vars styrelse jag är med. Emellan dem som bo där och endast ha folkpension och dem som därutöver ha medel att fylla ut till viss del — hela kostnaden taga vi nämligen inte ut av någon — göres ingen åtskillnad. Alla få känna sig som pensionärer. Jag tror mig också veta, att de som utbildas till föreståndarinnor för ålderdomshem få detta inpräntat vid sin utbildning. Detta, att ålderdomshem i allmänna uppfattningen icke skall stå i en lägre klass, är en mänskligt human och tidsenlig inställning, och jag hoppas, att antagandet av nu föreliggande förslag ej kommer att äventyra fortsatt utveckling i detta avseende.

I detta anförande instämde herrar *Hedlund* i Östersund, *Ericson* i Boxholm, *Hilding*, *Johanson* i Huskvarna och *Olsson* i Rimforsa.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. jämte väckta motioner.

I en den 3 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 188, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordade grunder för utlämnande av bidrag och lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder;

dels godkänna av departementschefen förordade grunder för bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden och för låneverksamheten för samma ändamål;

dels godkänna av departementschefen förordade grunder för utlämnande av lån för bostadsförbättringsverksamhet;

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m.

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.) dels medgiva, att den behållning, som kunde komma att förefinnas vid utgången av budgetåret 1938/39 å Lånefonden för lantarbetarbostäder, på sätt departementschefen angivit finge överföras till Fonden för låneunderstöd;

dels och för budgetåret 1939/40 anvisa

a) under femte huvudtiteln

till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor;

b) å kapitalbudgeten, Statens utlåningsfonder,

till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

c) å kapitalbudgeten, Fonden för låneunderstöd

1) till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

2) till Lån för bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 269 av herr *K. E. Johanson m. fl.* samt

inom andra kamaren:

nr 14 av herr *Brädefors m. fl.*,

nr 253 av herr *Hansson i Vännäsby m. fl.*,

nr 388 av herr *Pettersson i Dahl*,

nr 389 av herr *Jacobson*,

nr 401 av herrar *Andersson i Tungelsta* och *Persson i Tidaholm* och

nr 419 av herr *von Seth m. fl.*

I motionen II: 401 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja det i Kungl. Maj:ts proposition nr 188 äskade reservationsanslaget till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden till 4,250,000 kronor.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) medgiva, att för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder finge utlämnas bidrag och lån enligt i huvudsak de grunder, departementschefen i statsrådsprotokollet den 3 mars 1939 förordat;

b) medgiva, att till främjande av bostadsbyggande på landsbygden finge utlämnas bidrag och lån enligt i huvudsak de grunder, departementschefen förordat;

c) medgiva, att till bostadsförbättringsverksamhet finge utlämnas lån enligt i huvudsak de grunder, departementschefen förordat;

d) medgiva, att den behållning, som kunde komma att förefinnas vid utgången av budgetåret 1938/39 å Lånefonden för lantarbetarbostäder, på sätt departementschefen angivit, finge överföras till Fonden för låneunderstöd;

II. att riksdagen måtte för budgetåret 1939/40 anvisa

a) med avslag å motionen II: 401, under femte huvudtiteln till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor;

b) såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder,

till lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.)

c) såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd

1) till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

2) till Lån för bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

III. att följande motioner, i vad de ej kunde anses besvarade med vad utskottet i sin motivering anfört, ej måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda:

a) I: 269 och II: 419;

b) II: 14;

c) II: 253;

d) II: 388;

e) II: 389.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag är ganska nöjd med den behandling som vår motion har fått i detta sammanhang, nämligen höjandet av maximibeloppet för statens bidrag från 1,200 till 2,000 kronor för lägenhet och höjandet av statens bidragsprocent ifrån 50 till 80 %. Detta har utskottet alltså gått med på i enlighet med den motion som vi ha väckt i frågan, och detta kan anses realisera det önskemål som även har framhållits av statens egnahemsstyrelse, att man inte endast med tillräckliga reparationer konserverar den gamla otidsenliga bostadsstandarden, utan att man genom modernisering höjer densamma.

Jag vill emellertid säga, att om man avser, att bostäderna skola saneras på det sätt och i den omfattning som är absolut nödvändig ur hälsosynpunkt, vilket statens egnahemsstyrelse också åberopar, så äro de äskade anslagssummorna till lantarbetarbostäder, tillsammans 6,250,000 kronor, alldeles otillräckliga. Enligt egnahemsstyrelsens egen uppgift finnas redan nu 13,500 ansökningar inne. Med hänsyn härtill skulle för ändamålet erfordras 27 miljoner kronor, då man ju måste räkna med maximibeloppet i varje fall, om nämligen bostäderna verkligen skola kunna moderniseras. Därtill komma de årligen inkommande ansökningarna, som öka medelsbehovet ytterligare. Inte ens egnahemsstyrelsen själv har begärt det efter dess egen beräkning behöfliga beloppet, men den föreslår i varje fall ett anslag på 17 miljoner kronor. Detta understiger med 10 miljoner kronor styrelsens egna beräkningar av medelsbehovet. Regeringen och utskottet ha inte kunnat sträcka sig ens så långt som egnahemsstyrelsen utan de föreslå, som sagt, endast 6,250,000 kronor. Jag skulle vilja fråga, om utskottets ledamöter verkligen tro, efter det uttalande som har gjorts av statens egnahemsstyrelse angående tempot för denna modernisering eller sanering av bostäderna, att man med detta tempo inom något så när rimlig tid avskaffar bostadseländet på landsbygden för att använda författaren Nordströms ord i »Lort-Sverige».

Det är på samma sätt med den del av anslaget som föreslås till bostadsförbättring åt kolonister inom vissa kommuner i Norrbottens län. Länets kolonisationsnämnd har begärt 69,000 kronor för ändamålet, vilket belopp av regeringen och utskottet sänkts till 50,000 kronor. För sanering av kolonisternas bostäder äro inte de grunder tillämpliga, som gälla för dem, som själva äro ägare till sina hem. Det är staten, som äger dessa kolonat, och därför bör också staten ensam utan bidrag av kolonisterna genomföra bostadssaneringen av dessa kolonat. Vi ha tidigare väckt en motion i denna kammare angående den saken. Den har behandlats här, men blivit avslagen. Jag vill ytterligare

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.) poängtera denna statens ensamägarerätt till dessa kolonat, och att kolonat-innehavarna ingenting annat äro än arrendatorer åt staten. De äldsta kolonisterna, för vilka den första upplåtelseperioden, femton år, redan har utgått, ha under denna tid inte ens kunnat erlægga arrende, mycket mindre friköpa sina kolonat. De ha fått förnya sin upplåtelse på femton år med de fem första åren fria från arrende, liksom det varit under den första upplåtelseperioden. Förmodligen går det så med dessa kolonat nu också under den andra upplåtelseperioden, att man måste utvidga befrielsen från skyldighet att erlægga arrende från de första fem åren till nästa fem år och förmodligen även till den tredje femårsperioden, såsom det var under den första upplåtelseperioden. Med vetskap om i vilket förfallet tillstånd en stor del av dessa bostäder befina sig kan man konstatera, att det föreslagna beloppet inte räcker till annat än att avhjälpa de värsta bristerna i bostäderna men inte till att efter de grunder som egnahemsstyrelsen föreslår höja bostadsstandarden genom modernisering. Jag hoppas, att man inte skall behöva göra liknande erfarenheter som jag vid ett besök hos dessa kolonister. Då fick jag höra, att kolonisationsnämnden i länet hade låtit verkställa inspektion hos kolonisterna. Därvid hade konstaterats mycket stor bristfällighet hos vissa kolonat, men den enda hjälp, som den kolonatinnehavare som jag talade med fick av kolonisationsnämnden, var tio kilogram drevjärn och en träklubba. Det skulle räcka till att sanera hans bostad. Det är väl inte meningen, att man skall gå tillväga på det sättet nu.

Jag vill till sist säga, att det är med stor tvekan, som jag och mina partivänner rösta för subvention åt godsägarna och storbönderna i form av lån och bidrag till lantarbetarbostäder, när vi ha en hälsovårdsstadga, som kan tvinga dessa godsägare att sanera deras egna arbetares bostäder, vilket blott saboteras av godsägarna. Vi ha här ett exempel på, att de ekonomiska makthavarna inte böja sig för lagar, som på något sätt ingripa i deras intressen. Det är därför man inte gärna vill medverka till att belöna godsägarnas tredskande mot lagar och förordningar. När vi ändå rösta för de av regeringen föreslagna åtgärderna för lantarbetarbostäder, så är det därför att vi anse, att lantarbetarna inte skola bli lidande på samhällets underlåtenhet att tvinga godsägarna att respektera samhällets lagar.

Eftersom jag anser, att de belopp, som ha föreslagits till bostadsförbättringsändamål, äro för låga — jag har inte i min motion själv berört någonting om själva beloppet — och det finns en motion i denna kammare av herrar Andersson i Tungelsta och Persson i Tidaholm, vari yrkats en miljon kronor mer till detta ändamål än vad regeringen och utskottet har föreslagit, så ber jag, herr talman, att i den delen få yrka bifall till motionen, nr 401, i punkten II A, främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Däri hemställs om ett anslag av 4,250,000 kronor i stället för de 3,250,000 kronor, som utskottet tillstyrkt.

Herr Andersson i Tungelsta: Herr talman! De åtgärder, som från statsmakternas sida ha vidtagits för förbättring av bostäder, ha ju medfört en mycket betydande upprustning av bostadsbeståndet på landsbygden. Men trots detta kan man ju alltjämt konstatera, att det finns kvar ett mycket betydande antal dåliga bostäder. Det är framför allt de ekonomiskt svagaste familjerna, som hittills inte ha kunnat bli hjälpta. De bidrag, som hittills kunnat utlämnas, ha ju varit för små, och vederbörande ha saknat egna resurser och därför inte kunnat tillgodogöra sig den hjälp, som staten har givit. I dessa fall har ju inte lånevägen kunnat anlitas. För att erhålla lån fordras ju, att vederbörande skall kunna ställa säkerhet, och detta kunna dessa i regel inte göra. Genom

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.)
att nu maximigränsen för bidrag enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag har höjts från 1,200 till 2,000 kronor och kan utgå med upp till 80 % av den beräknade kostnaden, har det ju öppnats en möjlighet att hjälpa denna grupp av bostadsinnehavare på landsbygden, som är betydligt mera gynnsam än vad som varit fallet tidigare. Kungl. Maj:t har ju för bidrag föreslagit ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor. Detta skall fördelas mellan samtliga län i landet, och det skall även förslå till att finansiera den bidragsverksamhet, som skall äga rum beträffande lönebostäderna. Inom vissa län är det ju känt, att i synnerhet behovet av förbättringsbidrag är mycket stort. Det torde därför kunna förutses, att endast en mindre del av de mest behjärtansvärda ansökningarna kunna komma att bli tillgodosedda.

Nu förhåller det sig ju så, att det oftast är hälsovårdsnämnderna ute i kommunerna, som taga initiativet till ansökningarna om bidrag, då det gäller framför allt de ekonomiskt sämst ställda bostadsinnehavarna. Genom de ökade uppgifter som hälsovårdsnämnderna ha fått under de senaste åren har man ju kunnat förmärka ett betydligt större intresse från hälsovårdsnämndernas sida för framför allt deras bostadsvårdande uppgifter. Detta ökade intresse bland hälsovårdsnämnderna är ju synnerligen glädjande, och det är enligt min mening ett mycket värdefullt resultat av de senaste årens bostadspolitik. Om det nu emellertid blir så, att hälsovårdsnämndernas ansträngningar för att tillgodose de behov, som finnas särskilt då det gäller de allra sämsta bostäderna, inte kunna krönas med någon framgång, utan att det i regel blir så, att de på grund av att anslaget ej räcker till, måste säga till hjälpbehövande, att de kunna inte göra någonting, tror jag, att det finnes en viss fara för att det intresse för en mera positiv verksamhet på detta område, som man nu med tillfredsställelse kan konstatera ute bland hälsovårdsnämnderna, kommer att avtrubbas.

I den motion, som jag tillsammans med herr Persson i Tidaholm har avgivit, ha vi föreslagit ett ökat anslag beträffande bidragen från begärda 3,250,000 kronor till 4,250,000 kronor. Statsutskottet har enhälligt avstyrkt denna såväl som andra motioner, och jag förstår mycket väl, att det inte här finns någon som helst utsikt att få till stånd något annat beslut. Jag skall därför inte ställa något yrkande på den punkten utan nöja mig med att vädja till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att, därest det skulle visa sig, vilket jag tror blir fallet, att detta anslag är alltför knappt, herr statsrådet måtte medverka till att det redan under nästa budgetår skall komma att ställas ytterligare medel till förfogande för detta ändamål.

Häruti instämde herr *Persson* i Tidaholm.

Herr Liedberg: Herr talman! Det är utskottets i motiveringen givna inställning eller kanske rättare sagt vaga uttalande, som har uppkallat mig att framföra några reflexioner.

Den första frågan gäller borttagande av behovsprövningen, som propositionen och jämväl utskottet, ehuru med någon tvekan, har gått in för. Såväl riksgäldskontoret som socialstyrelsen — den senare åtminstone beträffande premierna — ha ju uttalat stark tvekan inför att frångå behovsprövningen. Även utskottet uttrycker ju självt sin stora tveksamhet — utan att dock avstyrka propositionen — i sådana ordalag som att »ett visst ej oväsentligt hänsynstagande till arbetsgivarens ekonomi, även om det ej kan anses erforderligt att uppställa ett dylikt hänsynstagande som en avgörande betingelse för lån eller understöd», ändå skulle med hänsyn till medelstillgången påverka utlämnandet av lån eller premier.

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.)

Det förefaller mig, herr talman, ändå ganska egendomligt, att man, så länge vi ha ett så oerhört stort antal bostäder, som ännu tyckas påkalla förbättringar, om- eller nybyggnad, och så länge vi måste räkna med att denna sanering kommer att pågå åratals framåt, redan på detta tidiga stadium av denna saneringsverksamhet anser sig kunna frånga behovsprövningen. Det betyder, att man anser, att medlen, som stå till förfogande, äro så rikliga, att man trots att man vet, att antalet fall där behov av förbättringar föreligga är stort, ändå finner sig kunna lämna ut lån och understöd även till sådana bostadsägare, som faktiskt ej äro i behov därav. Det synes mig som om man i praktiken ej kan komma ifrån en behovsprövning med hänsyn till den begränsade medelstillgången å ena sidan och det stora antalet lägenheter, som behöva förbättras, å den andra. Ty det skulle vara orimligt att, låt oss säga, lämna ut lån och understöd till en person, som faktiskt skulle kunna klara sina förbättringar själv, samtidigt som man skulle bli nödsakad att neka en person hjälp, som absolut ej kan klara dessa saker själv. Detta strider i själva verket mot syftet med denna statens verksamhet. Orsaken till att staten ekonomiskt stöder och främjar bostadsförsörjningen är att det *behövs* hjälp. Då bör staten också hjälpa dem, som bäst behöva hjälpen. Enligt min uppfattning hade det varit riktigare ur alla synpunkter, om utskottet också hade på ett klart och tydligt sätt sagt ifrån detta i stället för att endast på ett mycket vagt sätt antyda förhållandet.

Ett lika vagt — om jag får använda det uttrycket — uttalande gör utskottet i sin motivering, när det gäller understöd till åstadkommande av bättre bostäder med tre rum och kök. Det förhåller sig ej så att jag för min del ej skulle anse en bostad med tre rum och kök ur vissa synpunkter, särskilt när det gäller barnrika familjer, bättre än en bostad med två rum och kök. Men det förefaller mig, som om det vore riktigare att se till att åtminstone det bostadsbestånd, som omfattar tvårumslägenheter, *först* blir sanerat, innan man går över till de större lägenheterna, som visserligen i vissa fall kunna vara fördelaktigare men som i de flesta fall ännu så länge ej kunna anses behöfliga. Många familjer få kanske mera besvär och kostnader än nytta av dessa större bostäder. Men jag upprepar, att man bör vänta med trerumslägenheterna till dess att det bostadsbestånd, som består av tvårumslägenheter, blir fullt sanerat.

Sedan, herr talman, är det ytterligare en sak, som jag skall be att få beröra. Det har i ett par motioner föreslagits, att den premie på 300 kronor för inledning av vatten-, avlopps- och värmeanläggning måtte kunna utlämnas även utan samband med beviljandet av lån. Nu är ju Kungl. Maj:ts förslag, vilket utskottet biträder, sådant, att den som söker och erhåller lån kan få premien, men den som ej besvarar staten med att söka lån ej kan få någon premie. Den inställning, som utskottet har till detta spörsmål vore, efter min uppfattning, fullt förklarlig, om man hade bibehållit en behovsprövning. Då hade det förelagat ett logiskt sammanhang mellan lån och premie, ty då hade man kunnat säga, att de som behöva lån och understöd kunna åtminstone erhålla en dylik premie, men de som ej behöva begära lån, skola ej heller ha någon premie. Men nu skall ej någon behovsprövning ske.

Om man är angelägen om en snabb utveckling på detta område för att snarast möjligt få en sanering till stånd genom inledande av vatten-, avlopps- och värmeanläggningar i lägenheterna, skulle enligt min mening denna utveckling i mycket hög grad främjas, om premierna kunde utlämnas även utan att tvungnet kombineras med lånegivning. Det förefaller mig, som om statens hjälpverksamhet på så sätt skulle bli betydligt mera omfattande och i högre grad främja införandet av dessa i och för sig ingalunda överdrivna moderniseringar på

Ang. anslag till förbättrad bostadsförsörjning för lantarbetare m. m. (Forts.)
en kortare tid och i en större omfattning. Nu motiverar utskottet sitt avstyrkande på denna punkt, icke med att direkt säga, att det anser tankegången vara absolut felaktig, utan med att erinra om att en utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden nyligen avlämnats, och att det kan förväntas, att frågan upptages till prövning i samband med prövningen av denna utredning. Men det förefaller mig knappast ha varit nödvändigt att uppskjuta prövningen av denna fråga till dess denna prövning i ett vidare sammanhang kan ske. Men då nu så kommer att ske, vill jag, herr talman, sluta med att uttala den livliga förhoppningen, att denna prövning snart må komma till stånd och medföra positiva resultat!

Herr Råstock: Herr talman! Som kammarledamöterna kunna förstå, har utskottet lagt ned ganska stor omsorg vid utarbetandet av detta utlåtande, och jag tror därför, att det ej är behöfligt att vara mångordig, i synnerhet som till och med herr Brädefors, som dock ställde ett yrkande om höjande av beloppen, säger sig vara rätt så belåten, eller hur han nu uttryckte sig, med utskottets utlåtande. Jag skall därför blott be att få säga några ord till den siste ärade talaren. Jag vill då påpeka, att om herr Liedberg vill läsa på sid. 10 i utlåtandet, dels vad fullmäktige i riksgäldskontoret ha sagt och dels vad socialstyrelsen och slutligen även lantbruksstyrelsen anfört, och sedan kombinerar detta med vad utskottet för sin del skriver beträffande behovsprövningen, att »I verkligheten lär vi redan den begränsade medelstillgången . . .» o. s. v., så tror jag att herr Liedberg skall finna, att uttalandet har blivit något bestämdare än det hade blivit, om utskottets uttalande hade placerats först. För övrigt får jag lov att bekänna, att jag också tillhör dem, som anse, att det är svårt att underlåta att verkställa en behovsprövning, eftersom medelstillgången är så pass begränsad. Det säger sig självt. Dessutom skall jag passa på att säga, medan jag ändå har ordet, att i utlåtandet på sid. 12 finnes i sista stycket ett uttalande av utskottet, att Kungl. Maj:t vid kungörelsernas sluliga avfattning har att taga hänsyn till vad utskottet i olika hänseenden anfört och att i motionerna olika synpunkter anförts, som måhända kunna förtjäna beaktas, då utskottet ej har kunnat taga upp varje detaljspörsmål till ingående behandling.

Till sist, herr talman, vill jag blott säga, att enligt de uppgifter, som finnas i utlåtandet, har det dock för bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden sedan 1933 anslagits ej mindre än 57.5 miljoner kronor, varav för nybyggnadslån 14 miljoner kronor, alltså 43.5 miljoner till förbättringar. Om någon sagt herr Liedberg eller någon annan i kammaren eller mig exempelvis 1925, att så ofantliga belopp skulle komma att anslås och förbrukas under en så kort tid som sex år, hade det säkert blott blivit ett hänskratt till övers för den, som ställt detta i utsikt. Nu är det ett faktum, och ändå kan man ej, som herr Andersson i Tungelsta sade, tillfredsställa det stora behov, som här gör sig gällande.

Herr talman, jag skall ej närmare ingå på denna fråga. Det är väl med denna sak som med andra, att man med stöd av erfarenheten får försöka vinna de ytterligare förbättringar, som kunna vara att ernå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, att motionen II: 401 bifölles; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Ang. förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar m. m. jämte motioner.

I en den 10 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 239, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att, bl. a., godkänna av departementschefen förordade personalförteckningar för postverket, telegrafverket och statens järnvägar, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1939.

I samband med förevarande proposition hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 284 av herr *P. Granath*,

nr 295 av herrar *P. Granath* och *Sam Larsson* och

nr 300 av herr *N. Holmström m. fl.* samt

inom andra kammaren:

nr 441 av herrar *Arne mark* och *Lundqvist*,

nr 456 av herrar *Holmbäck* och *Lundqvist* och

nr 457 av herr *Lundqvist m. fl.*

I motionen II: 441 hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 239 måtte besluta, dels att i tjänsteförteckningen för statens järnvägar befattningen förrådsintendent, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle hänföras till lönegraden A 27, skulle införas jämväl i lönegraden A 26 samt att vid bifall därtill i personalförteckningen för statens järnvägar antalet sådana befattningar skulle fastställas till 2 och antalet förrådsintendentbefattningar i lönegraden A 27 minskas från 5 till 3, dels att i tjänsteförteckningen för statens järnvägar befattningen byråassistent, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle tillhöra lönegraden A 21, skulle införas jämväl i lönegraden A 20.

I de likalydande motionerna I: 300 och II: 457 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att jämväl föreståndarna för postkontoren Örebro 1, Uppsala 1 och Stockholm Ban, telegrafstationen i Jönköping samt järnvägsstationerna Örebro C och Stockholm Norra skulle tillhöra lönegrad A 26 i stället för den av Kungl. Maj:t föreslagna lönegraden A 25 och att i anslutning därtill erforderliga ändringar måtte vidtagas i av Kungl. Maj:t i proposition nr 239 föreslaget antal befattningar i personalförteckningarna för de olika verken.

Utskottet hemställde, bl. a., att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag måtte — med bifall till motionerna I: 295 och II: 456 och med avslag å motionerna I: 284 och 300 samt II: 441 och 457 — godkänna av utskottet föreslagna personalförteckningar, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1939.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Aqvist* och *Staxäng*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Staxäng**: Herr talman! Jag skall söka att i största korthet motivera den blanka reservation, som jag har fogat till detta utskottsutlåtande. När

Ang. förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar
m. m. (Forts.)

statsutskottet behandlade denna fråga förra året, gjorde det ett mycket bestämt och viktigt uttalande, som lydde: »Det synes dock utskottet uppenbart, att ovannämnda av departementschefen angivna utredningar icke kunna utan åsidosättande av berättigade intressen under någon längre tid åberopas som skäl för anstånd med en prövning i sak av hithörande placeringsfrågor, och utskottet vill härtill knyta en förhoppning, att de förslag, vilkas prövning av departementschefen sålunda på anförda skäl undanskjutits, snarast måtte komma att tagas under en förnyad och mera definitiv omprövning.» Man skulle ju ha kunnat förmoda, att när proposition i denna fråga i år utarbetades, skulle man från regeringens sida tagit tillbörlig hänsyn till statsutskottets utlåtande förra året. Detta har knappast blivit fallet. Därför har också tvenne motioner i denna kammare väckts, vari man begärt vissa förändringar i fråga om tjänsteförteckningen vid dessa verk. Jag skall ej ingå i detalj på denna sak, men jag vill framhålla, att uttalandet i detta statsutskottsutlåtande, som jag nyss har citerat, har för mig framstått såsom bindande. Då dessutom de krav, som motionärerna framfört i denna sak, äro sakligt berättigade, har jag velat foga denna blanka reservation till utlåtandet, vilken jag vill låta här utmynna i ett yrkande om bifall till motionerna i denna kammare nr 441 och 457.

Häruti instämde herrar *Arneberg* och *Lundqvist*.

Herr Råstök: Herr talman! Jag tror, att kammarledamöterna vid åhörandet av herr Staxängs yttrande nog fingo den uppfattningen, att han ej avsåg stort annat än en liten demonstration. Då så är förhållandet, herr talman, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, att motionerna I: 300 samt II: 441 och 457 bifölles; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 194, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 jämte i ämnet väckta motioner behandlade allmänna principfrågor.

I propositionen nr 242, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling i vad densamma ej anginge jordbruksärenden, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 10 mars 1939 föreslagit riksdagen, att

dels godkänna ett statsrådsprotokollet såsom bilaga bifogat förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, om så till följd av en väsentlig försämring av konjunkturläget inom landet eller inom vissa näringsområden prövades erforderligt, fastställa beredskapsstaten eller viss del därav att lända till efterättelse såsom förskottsstat samt att ställa å förskottsstaten upptagna anslag till vederbörande myndigheters förfogande.

Utskottet, som i annat sammanhang behandlat Kungl. Maj:ts förslag i vad densamma avsåge de särskilda i beredskapsstaten å drift- och kapitalbudget upptagna anslagen, hade i detta utlåtande till behandling företagit de principfrågor, vilka i propositionen berörts å sid. 1—3.

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40.

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40. (Forts.)

I samband med Kungl. Maj:ts förslag i nämnda frågor hade utskottet till behandling förehaft — i de delar, de blivit till statsutskottet hänvisade och i detta utlåtande berörts — två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 301, inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* samt den andra, nr 460, inom andra kammaren av herr *Bagge m. fl.*, i vilka motioner bland annat hemställts,

1) att riksdagen i fråga om de i beredskapsstatförslaget upptagna specificerade arbetena ville efter vederbörlig prövning godkänna arbeten i en förhållandevis vidsträckt omfattning, men inom ramen för de sålunda godkända anslagen bemyndiga Kungl. Maj:t att igångsätta arbeten intill en sammanlagd årskostnad för staten av 50 miljoner kronor;

2) att riksdagen måtte beakta vad motionärerna anfört rörande beredskapsstatens ikraftträdande, fullmaktens giltighetstid, remissförfarandet m. m.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte

a) besluta, att en allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 skulle upprättas i enlighet med de riktlinjer, som av departementschefen angivits;

b) — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 301 och II: 460, i här behandlade delar och i vad de avsåge beredskapsstatens ikraftträdande, fullmaktens omfattning med avseende å totalbelopp och giltighetstid, remissförfarandet m. m. — bemyndiga Kungl. Maj:t att, om så till följd av en väsentlig försämring av konjunkturläget inom landet eller inom vissa näringsområden prövades erforderligt, fastställa beredskapsstaten eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat samt att ställa å förskottsstaten upptagna anslag till vederbörande myndigheters förfogande.

Reservation hade avgivits av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmålå, *Domö*, *Persson* i Falla och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte

a) — — —;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall i nu förevarande del till motionerna I: 301 och II: 460 — bemyndiga — — — erforderligt, fastställa viss del av beredskapsstaten att till och med den 15 februari 1940 intill en sammanlagd årskostnad för staten av 50,000,000 kronor lända till — — — myndigheters förfogande.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr Staxäng: Herr talman! Då vi för endast några dagar sedan hade en rätt lång debatt i arbetslöshetsfrågan, har jag ingen anledning att nu gå in på detta spörsmål. Jag vill därför ganska strikt hålla mig till den fråga, som här föreligger, nämligen den allmänna beredskapsstaten.

När vid detta utskottsutlåtande fogats en reservation, innebär det ej från reservanternas sida något totalt avståndstagande från den förberedelse till stödåtgärder, som föreslås till lindrande av kommande arbetslöshet. Reservanternas anse i likhet med departementschefen, särskilt vad han uttalade förra året i denna fråga, att vid inträffad större konjunkturförsämring är det av stor betydelse, att en rad arbetsobjekt, som prövats av riksdagen, stå till regeringens förfogande och att även en fullmakt i finansiellt hänseende härvidlag lämnas regeringen. Jag vill i förbigående ha sagt, att för en beredskap inför en kommande kris är det ej endast nödvändigt med en katalog av arbetsobjekt och en därtill knuten finansfullmakt. Ett snabbt realiserande av arbetslöshetsåtgärderna är ju därtill den nödvändiga förutsättningen för att det hela skall få

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40. (Forts.)
någon mening. Här ha arbetslöshetssakkunniga en synnerligen viktig uppgift att beakta vid den översyn, som de nu verkställa beträffande arbetslöshets-hjälpen. Vi ha intet att erinra emot att ifrågakvarande katalog av arbetsobjekt får ett ganska stort omfång. Det är för övrigt nödvändigt för att man skall kunna möta en arbetslöshets olika skiftningar, när den berör olika områden. Men vid vårt ställningstagande till den finansfullmakt, som riksdagen här lämnar regeringen, ha vi ansett, att vi böra utgå från det beräknade behovet för tiden från riksdagens slut fram till nästa lagtima riksdag, alltså en tid av sex månader. Vid ett beräknande av erforderlig fullmakt i finansiellt hänseende härvidlag måste man bygga på ett bedömande av de antagliga konjunkturerna under denna tid. Det skulle vara intressant att få veta, på vilka grunder som man i propositionen vid ett sådant bedömande — jag förutsätter, att ett dylikt har skett — har kommit till det resultatet, att en finansfullmakt på cirka 287 miljoner kronor varit erforderlig. När vi i detta hänseende stannat för en summa på omkring 65,000,000 kronor, ha vi utgått ifrån, att till nästa lagtima riksdag denna finansfullmakt icke behöver sättas till högre belopp. Skulle å andra sidan ett större belopp behöva disponeras av regeringen, har med tanke på denna korta fullmaktstid en sådan katastrofal försämring av konjunkturerna skett, att det motiverar inkallande av urtima riksdag.

Utskottet har i anslutning till förra årets riksdagsskrivelse i denna fråga uttalat den förhoppningen, att »arbeten i större omfattning icke skola i konjunkturutjämnande syfte behöva igångsättas under den tid, som förlöper, intill dess riksdagen kan bliva i tillfälle att till prövning upptaga frågan om vad som må kunna göras för att motverka följderna av en inträdande kris». Detta uttalande röjer en trosviss tillit, som kan vara förstäelig i umgänget mellan en regeringskonstellation och regering, men som knappast är tillräcklig mellan riksdag och regering. Ett fullmaktbeslut av denna viktiga art och räckvidd bör få ett mera grundligt bedömande än det fått i detta ganska vaga uttalande. Skall hittillsvarande maktbalans mellan riksdag och regering bibehållas, bör en lämnad finansfullmakt ej alltför mycket få karaktären av ett tillyxat belopp.

Jag vill påpeka, att när vi velat en begränsning av denna finansfullmakt, innebär detta icke någonting som riksdagen står främmande inför. Vid beslutet om beredskapsstat för försvarsväsendet finna vi nämligen, att riksdagen använde sig av ett sådant tillvägagångssätt. Icke minst viktigt är tillika, att användandet av denna fullmakt i denna mycket viktiga samhällsfråga sker på ett rätt och avvägt sätt. Vi reserverar ha därför ansett det nödvändigt, att näringslivets organisationer, såsom Sveriges industriförbund, landsorganisationen, Sveriges arbetsgivareförening och nämnden för konjunkturinstitutet, för att endast nämna några, böra få tillfälle att yttra sig. Vi ha även ansett det nödvändigt, att banko- och riksgäldsfullmäktige höras.

Jag vill, herr talman, slutligen framhålla, att i anslutning till de synpunkter, som vi framhöllo vid beslutet om arbetslöshetsåtgärder på den ordinarie staten för någon tid sedan, vi inte kunnat följa utskottet, när det tillstyrkt ett anslag på c:a 40,000,000 kronor till beredskapsarbeten och 5,000,000 kronor till lån och subvention. Jag vill för min personliga del framhålla, att beviljande av så stora klumpanslag utesluter den ingående prövning av anslagsposterna, vilken jag fattade, att departementschefen i sitt uttalande förra året i denna sak ansåg angelägen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40. (Forts.)

Herr **Råstock**: Herr talman! Då vi i fjol behandlade dessa frågor i utskottet, kommo vi till det resultat rörande skrivsättet, som finns angivet på sid. 2 i utskottsutlåtandet.

Ingenting har inträffat, som gjort det erforderligt för oss att intaga en annan ståndpunkt än då. När herr Staxäng här säger, att det kan passa med denna tillit till regeringen för de partier, som bära upp denna, undrar jag om inte herr Staxäng i alla fall kan vara med om den tilliten, eftersom den fullmakt, som lämnades i fjol, icke på något sätt begagnades och långt mindre då missbrukades.

Jag tror inte, att man kan jämföra ifrågavarande fullmakt med den fullmakt, som lämnades i samband med beredskapsstaten för försvarsväsendet. Denna senare rör ju förhållanden då hela riket är i fara, och då det kan gälla att mobilisera alla tillgängliga resurser för att i tid göra vad som göras kan. Här är det ju endast fråga om, vilket jag tyckte, att även herr Staxäng antydde, ett lager av arbeten att välja på för att kunna tillgodose dels behov för olika landsändar och dels behov av olika slag.

Jag anser det vara riktigt att i år anlägga samma synpunkter som i fjol, och eftersom man, som jag sade, tidigare inte på något sätt missbrukat denna fullmakt, finns ingen anledning att vidtaga någon förändring och allra minst en sådan förändring, som reservanterna önska, nämligen att utom den konstitutionellt ansvariga regeringen även banko- och riksgäldsfullmäktige skola höras. Detta kan ju vara smickrande för oss, som tillhöra dessa institutioner, men vilken konstitutionell fördel det skulle medföra, förstår jag sannerligen inte. Vad gäller riksgäldsfullmäktige, som jag närmast känner till, tror jag säkert, man kan komma överens om att vi få yttra oss tillräckligt många gånger i saker, som Kungl. Maj:t ämnar ompröva och lägga fram. Jag är säker på att alla mina kamrater i fullmäktige kunna intyga, att det därvidlag sannerligen inte försummas någonting.

Herr talman! Då, som jag förut sade, det är klarlagt, att i fjol något missbruk inte förelåg, och vi därför intaga samma ställning i år, anser jag vidare omgång överflödig och hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Vid behandling av beredskapsstaten vid förra årets riksdag gjordes på grund av då väckta motioner ett uttalande beträffande begränsning av den ifrågasatta fullmakten för regeringen. Detta uttalande innebar, att tilläggsstat borde framläggas för riksdagen så tidigt under det därpå följande året, att det bleve möjligt att pröva de åtgärder, som på grund av en kris ansågs böra vidtagas. Riksdagen förmodade, att ett sådant framläggande borde kunna ske senast den 15 februari, och på det sättet skulle den då icke blott erhålla uppgift om de åtgärder regeringen vidtagit i kraft av fullmakten utan jämväl få möjlighet att pröva omfattningen av den fortsatta verksamheten för arbetslöshetens bekämpande. Ifrågavarande uttalande har av utskottet i år upprepats, och utskottet uttalar, att dessa principer liksom övriga allmänna principer från fjolåret böra gälla jämväl beträffande den nu föreslagna beredskapsstaten. Jag vill framhålla, att detta uttalande för mig och mina meningsfränder väger synnerligen tungt, då vi nu gå att stödja utskottets förslag, och jag begärde ordet just för att understryka, att det är upprepanad av principuttalandet från i fjol, som gör det möjligt för oss att biträda propositionen.

Beträffande det i reservationen framförda yrkandet om en begränsning av beloppet kan det ur min synpunkt sett icke gärna vara rimligt att företaga en sådan begränsning i år, då man icke gjorde det i fjol. Arbetslöshetssituationen nu ter sig nämligen något osäkrare än då vi behandlade frågan i fjol.

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40. (Forts.)

Emellertid förutsätter jag givetvis, att arbeten icke igångsättas i kraft av den lämnade fullmakten annat än om det är oundgängligen nödvändigt för att avhjälpa arbetslösheten på vissa orter. Likaledes förutsätter jag, att valet av arbeten sker med den omsorg, som i varje särskilt fall kan vara behövlig.

Med dessa ord har jag velat meddela, att jag kommer att rösta för bifall till utskottets hemställan.

Herr Staxäng: Herr talman! Endast en kort replik med anledning av anförandet av statsutskottets ordförande nyss. Herr Råstock framhöll, att den av riksdagen förra året beslutade beredskapsstaten icke behövt användas. Detta förhållande utesluter emellertid icke den kritik, som man här från vårt håll satt in. Att medlen icke behövt tagas i anspråk beror på att förutsättningarna icke varit sådana, att det varit erforderligt.

Sedan frågade herr Råstock, vad det var som hänt som skulle motivera en ändring nu. Jo, det har hänt, att det visat sig, att när reservanterna förra året ansågo det tillräckligt med en finansfullmakt på omkring 50 miljoner kronor, stodo de betydligt närmare verkligheten i sitt bedömande än vad utskottet gjorde, när det även den gången begärde över 200 miljoner kronor.

Herr Råstock: Herr talman! Vem som står närmast verkligheten, när det gäller den kommande konjunkturutvecklingen, tror jag det är bäst att både herr Staxäng och jag omsorgsfullt undvika att uttala oss om.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser vissa anslag under socialdepartementets verksamhetsområde, jämte därtill hörande motioner.

Ang. förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad angår vissa anslag under socialdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1, angående statliga och kommunala beredskapsarbeten.

I propositionen nr 242 med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (bilaga 4, punkt 1, sid.

Ang. statliga och kommunala beredskapsarbeten.

Ang. statliga och kommunala beredskapsarbeten. (Forts.)
39 och 40) att till Statliga och kommunala beredskapsarbeten å beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 40,000,000 kronor.

I propositionen nr 178 hade för nästa budgetår under femte huvudtiteln till statliga och kommunala beredskapsarbeten äskats ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 301, inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* och den andra, nr 460, inom andra kammaren av herr *Bagge m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte dels avslå förslaget att å beredskapsstaten uppföra ett anslag av 40,000,000 kronor till statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels ock besluta att å beredskapsstaten — utöver det belopp av 50,000,000 kronor, intill vilket Kungl. Maj:t finge igångsätta av riksdagen godkända specificerade arbeten — uppföra ett anslag av 15,000,000 kronor, att ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 301 och II: 460, i vad de avsåge förevarande anslag till Statliga och kommunala beredskapsarbeten å beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 40,000,000 kronor;

b) att motionerna I: 301 och II: 460, i vad de avsåge anslag till arbetslöshetskommissionens förfogande, icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Domö*, *Persson* i Falla och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall i förevarande del till motionerna I: 301 och II: 460 måtte,

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten,

b) till Reserverbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. å beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 15,000,000 kronor;

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Staxäng**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt av utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet. **Punkten 2**, angående avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

Ang. avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet. Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 2, sid. 40 och 41), att till Avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet å beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 5,000,000 kronor.

Ang. avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet. (Forts.)

I samband med Kungl. Maj:ts förslag hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 301, inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* och den andra, nr 460, inom andra kammaren av herr *Bagge m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget att å beredskapsstaten uppföra ett anslag av 5,000,000 kronor till avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag i förevarande del av motionerna I: 301 och II: 460, måtte till Avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet å beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 5,000,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits

dels av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Domö*, *Persson* i Falla och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall i förevarande del till motionerna I: 301 och II: 460 måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet,

dels ock av herrar *Andersson* i Fältenborg och *Åqvist*, vilka ansett anslag för ifrågavarande ändamål icke under nuvarande förhållanden behövt, på grund varav de yrkat, att utskottet måtte avstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Staxäng: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr *Johansson* i Fredrikslund m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Åqvist: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en reservation, i vilken jag yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Jag anser nämligen, att det under nuvarande förhållanden icke är behövt att upptaga ifrågavarande belopp i beredskapsstaten.

1933 års riksdag ställde till förfogande ett anslag av 10 miljoner för lån och 3,500,000 kronor för subvention till befrämjande av enskild företagsamhet. Att förhållandena vid den tiden voro sådana, att en dylik åtgärd kunde anses befogad, vill jag visst icke bestrida. Läget var synnerligen svårt, och man bör givetvis tänka på att under sådana tider ha möjlighet att vidtaga extraordinära åtgärder. I dag är läget ett annat. De industrier, som behövt hjälp, ha fått denna, och jag skulle tro, att behovet av statligt stöd åt industrien nu icke är av sådan art, att vi behöva i en beredskapsstat upptaga ett anslag av 5 miljoner kronor för lån och subvention till främjande av enskild företagsamhet. Det förefaller mig, som om jag hade stöd i denna min uppfattning i föregående års proposition angående statliga och kommunala beredskapsarbeten. Departementschefen förklarar där, att han icke anser skäl föreligga att fullfölja den allmänna stödverksamheten, och att med hänsyn därtill förutsättningar saknas för inrättande av en lånefond i egentlig mening. Däremot föreligger, säger han, alltjämt behov att med statsmedel främja tillkomsten av nya företag i de av arbetslöshet svårt hemsökta landsdelarna, varför det behövs ökade sysselsättningsmöjligheter. Det synes mig, att man har lika stora skäl nu som förra året att icke gå in för subvention och stöd åt redan befintliga företag. Frågan har ju varit mycket omstridd för resten, och man kan ifrågasätta, om det är lämpligt, att staten bedömer sådana saker och

Ang. avsättning till fond för lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet. (Forts.)

om staten har förutsättningar härför. Jag skulle kunna draga fram exempel på hur i nedlagda industriens ställe andra industrier trätt till och hur allt därigenom har ordnats på ett bättre sätt än om staten lämnat sitt bistånd.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag i denna punkt.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Utskottsmajoriteten har ansett, att det på grund av det ovissa läge, som väl ändå råder för närvarande, icke är försvarligt att nu gå emot Kungl. Maj:t i detta fall. Det är ju icke något stort belopp det här är fråga om, och jag tror, att riksdagen gör klokt i att bifalla det förslag som föreligger. Det är icke meningen att lämna ut dessa penningar, om icke alldeles särskilda förhållanden inträffa. Det gäller ju ett förskottsanslag även i år, och jag anser, att det icke föreligger några skäl att frångå den ståndpunkt riksdagen intog förra året.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förstnämnda propositionen.

Punkterna 3—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under kommunikationsdepartementets verksamhetsområde med undantag för affärsverken; och

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under finansdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 19.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag under handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till kapitalinvestering i affärsverksfonderna; och

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till kapitalinvestering i statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckt motion angående förhindrande tills vidare av livförsäkringsaktiebolagens utdelning av vinst till aktieägarna m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar m. m. vid navigationsskolorna;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av nybyggnad för en statens sjuksköterskeskola;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1938/39 anvisade reservationsanslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1939/40 gjorda framställning om anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till uppförande av säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården, m. m.;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna; och

nr 212, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser rörande gift kvinnas rätt till barntillägg.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i> i Höjen	under	5 dagar	fr. o. m. den	26 maj,
› <i>Söderdahl</i>	›	5	›	› 26
fru <i>Björck</i>	›	5	›	› 26
herr <i>Hermansson</i> i Norrköping	›	4	›	› 26
› <i>Werner</i> i Hultsfred	›	4	›	› 27
› <i>Andersson</i> i Vigelsbo	›	4	›	› 26

herr	<i>Jonsson</i> i Haverö	under	5 dagar	fr. o. m.	den 25 maj,
›	<i>Blomquist</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Björling</i>	›	5 ›	›	› 26 ›
›	<i>De Geer</i> i Hanaskog	›	5 ›	›	› 25 ›
›	<i>Olsson</i> i Gävle	›	3 ›	›	› 27 ›
›	<i>von Seth</i>	›	den 1 maj,		
›	<i>Svensson</i>	›	3 dagar	fr. o. m.	den 25 maj,
›	<i>Björklund</i>	›	5 ›	›	› 26 ›
›	<i>Andersson</i> i Dunker	›	5 ›	›	› 26 ›
›	<i>Lovén</i>	›	4 ›	›	› 26 ›
›	<i>Svedman</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
fru	<i>Nordgren</i>	›	5 ›	›	› 26 ›
›	<i>Rönn-Christiansson</i>	›	4 ›	›	› 26 ›
herr	<i>Uddenberg</i>	›	4 ›	›	› 26 ›
›	<i>Ericsson</i> i Sörsjön	›	2 ›	›	› 1 juni,
›	<i>Nilsson</i> i Göteborg	›	6 ›	›	› 25 maj,
›	<i>Hagberg</i> i Luleå	›	6 ›	›	› 25 ›
›	<i>Åqvist</i>	›	6 ›	›	› 25 ›
›	<i>Hedlund</i> i Häste	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Tengström</i>	›	6 ›	›	› 25 ›
›	<i>Hansson</i> i Vännäsby	›	5 ›	›	› 26 ›
›	<i>Gardell</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Andersson</i> i Munkaljungby	›	6 ›	›	› 25 ›
›	<i>Mäler</i>	›	2 ›	›	› 27 ›
›	<i>Berg</i>	›	4 ›	›	› 26 ›
›	<i>Jansson</i> i Falun	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Magnusson</i> i Tumhult	›	2 ›	›	› 29 ›
›	<i>Norén</i>	›	3 ›	›	› 25 ›
›	<i>Mårtensson</i>	›	4 ›	›	› 25 ›
›	<i>Persson</i> i Tidaholm	›	6 ›	›	› 27 ›
›	<i>Magnusson</i> i Näsviken	›	5 ›	›	› 25 ›
›	<i>Johansson</i> i Öckerö	›	4 ›	›	› 25 ›
›	<i>Casenberg</i>	›	2 ›	›	› 25 ›
›	<i>Andersson</i> i Löbbo	›	3 ›	›	› 27 ›
›	<i>Landgren</i>	›	3 ›	›	› 27 ›
›	<i>Hedlund</i> i Östersund	›	4 ›	›	› 26 ›
›	<i>Falk</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Hallén</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Lindmark</i>	›	5 ›	›	› 25 ›
›	<i>Lindqvist</i>	›	3 ›	›	› 27 ›
›	<i>Eriksson</i> i Sandby	›	3 ›	›	› 27 ›
›	<i>Annér</i>	›	5 ›	›	› 26 ›
fru	<i>Humla</i>	›	6 ›	›	› 25 ›
herr	<i>Hermansson</i> i Kvistljungby	›	5 ›	›	› 25 ›
›	<i>Hilding</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
›	<i>Johansson</i> i Mysinge	›	5 ›	›	› 25 ›
›	<i>Osberg</i>	›	3 ›	›	› 25 ›
›	<i>Skoglund</i>	›	4 ›	›	› 27 ›
fru	<i>Alvén</i>	›	6 ›	›	› 25 › och
herr	<i>Sandberg</i>	›	5 ›	›	› 26 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.25 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 26 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 19, den 20 och den 23 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 204 och 205 samt 207—212.

§ 3.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 472, inefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om beredande åt den kvinnliga ungdomen av ökad utbildning i hemvård och därmed närbesläktade samhällsliga uppgifter.

Därvid yttrade

Herr **Kyling**: Herr talman! Det beslut av första kammaren, som genom det nu föredragna protokollsutdraget delgivits andra kammaren, sammanfaller med ett förslag, som vid innevarande riksdag genom motionen nr 178 väckts i andra kammaren. Andra kammarens första tillfälliga utskott, som berett nämnda motion, har i sitt utlåtande nr 5 hemställt om bifall till densamma, men i en vid utlåtandet fogad reservation har hemställts, att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Andra kammaren har vid sitt sammanträde den 26 nästlidna april, med avslag å sitt första tillfälliga utskotts hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

På grund av vad sålunda förekommit tillåter jag mig föreslå, att den nu gjorda delgivningen ej heller måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren, med bifall till det av herr Kyling framställda yrkandet, att den nu gjorda delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 473, inefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om utredning angående åtgärder för bevarande av den kvinnliga ungdomen åt hemmen; och anförde därvid

Herr **Kyling**: Herr talman! Det beslut av första kammaren, som genom det nu föredragna protokollsutdraget delgivits andra kammaren, sammanfaller med ett förslag, som vid innevarande riksdag genom motionen nr 184 väckts i andra kammaren. Andra kammarens första tillfälliga utskott, som berett

nämnda motion, har i sitt utlåtande nr 6 hemställt, att densamma icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd, vilken hemställan andra kammaren vid sitt sammanträde den 26 nästlidna april bifallit.

På grund av vad sålunda förekommit tillåter jag mig föreslå, att den nu gjorda delgivningen ej heller måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt, med bifall till det av herr Kyling framställda yrkandet, att den nu gjorda delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad kommunal indelning i syfte att åstadkomma större kommunala enheter m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående stämpelavgiften;

nr 35, i anledning av väckta motioner angående dels vissa ändringar i gällande skatteförfattningar och stämpelförordning, dels ock viss ändring i aktiebolagsbeskattningen; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.;

sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner med mera; och

nr 3, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för matlök m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av väckt motion angående sambandet mellan mödrahjälp och fattigvård;

nr 34, i anledning av väckta motioner om ändring av 8 § lagen den 23 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus; och

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skyddskoppypmpning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om enskilda vägar, m. m.;

nr 76, i anledning av väckt motion angående införande av förbud för markägare att vid vägkorsningar m. fl. platser hava prydnadshäckar och dylikt över viss höjd;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder rörande ersättning av statsmedel för kostnader i anledning av mul- och klöv-sjuka;

nr 78, i anledning av väckta motioner om anslag till stipendieunderstödd kursverksamhet inom byggnadsfacket för landsbygdens småbrukare;

nr 79, i anledning av väckta motioner om anslag för bidrag till uppförande av centrallagerhus för konsumtionspotatis för de fyra nordligaste länen m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten berörande frågor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för statsbidrag från statens avdiktninganslag till vissa invallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 82, i anledning av väckta motioner om beredande åt stadsplanlagda samhällen på landet av lättnad i dem åvilande bördor för väg- och gatuhållning; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, med anledning av väckt motion, II: 35, angående sammanslagning av skoldistrikt till större förvaltningsenheter.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 4, i anledning av de i statsverkspropositionen gjorda framställningarna rörande utgifterna för budgetåret 1939/40 under riksstatens fjärde huvudtitel, inbefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader i samband med inbördeskriget i Spanien;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå;

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av beskickningshus i Tokio m. m.;

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av sändebudsbefattningen i Prag och upprättande av en sändebudsbefattning i Belgrad;

nr 311, i anledning av väckta motioner om vissa statökningar för Värmlands, Skaraborgs och Södermanlands regementen;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.; samt

från bevillningsutskottet:

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande inkomst- och andra skatter, m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hallagård</i>	under	2	dagar	fr. o. m. den	27	maj,
› <i>Fält</i>	›	2	›	›	›	27
› <i>Larsson i Julita</i>	›	5	›	›	›	26
› <i>Larsson i Hede</i>	›	4	›	›	›	27
› <i>Holm</i>	›	4	›	›	›	27
› <i>Anderson i Norrköping</i>	›	4	›	›	›	26

herr <i>Österström</i>	under	5 dagar	fr. o. m.	den 25 maj,	
› <i>Lundell</i>	›	5	›	› 26	›
› <i>Johansson</i> i Tväråselet	›	6	›	› 25	›
› <i>Lundstedt</i>	›	4	›	› 27	›
› <i>Hansson</i> i Rubbestad	›	2	›	› 30	› och
› <i>Fast</i>	›	3	›	› 27	› .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Sune Norrman.